

**Misli na dijete: Zajedno za
mentalno zdravlje svakog djeteta**

uz podršku

za svako dijete

**u suradnji sa resornim
ministarstvima u BiH**

BOSNA I HERCEGOVINA
Federacija Bosne i Hercegovine
Federalno Ministarstvo zdravstva

Министарство здравља и
социјалне заштите
Републике Српске

Vlada Brčko distrikta BiH
Odjel za obrazovanje

Narativni izvještaj za period 1.1.-31.3.2026.

BHIDAPA, Emerika Bluma 9A Sarajevo

Izveštaj pripremila: dr. sc. Mirela Badurina

Sadržaj

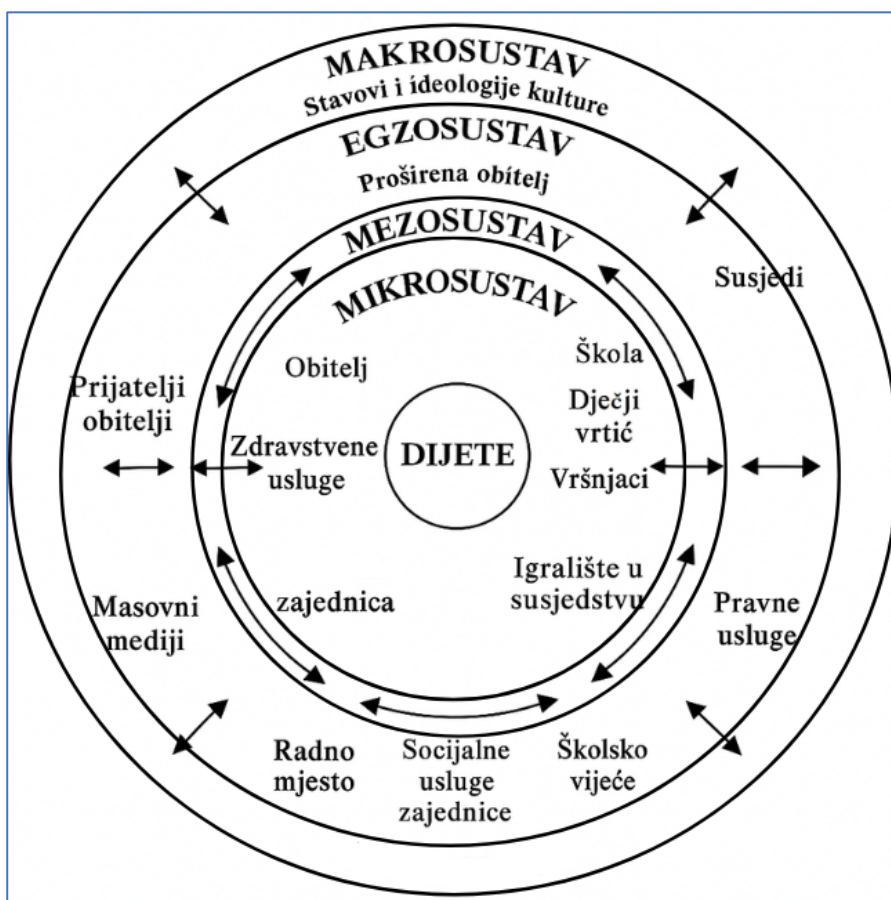
1. Uvod	2
1.1. Projektne faze	4
1.1.1. Projektna faza I – Istraživanje i definisanje zajedničkog koncepta zaštite djece u MZPSP kontekstu	4
1.1.1.1. Međufaza - validacija i prevođenje nalaza u zajedničke preporuke	5
1.1.2. Projektna faza II – Jačanje kapaciteta sistema	6
2. Metodologija FAZE II	7
2.1. Struktura i trajanje obuke: “Podrška djeci i mladima tokom i nakon krize”	8
2.2. Ciljna grupa	9
2.3. Metode rada	12
2.4. Opšti cilj obuke	13
2.5. Tematski okvir obuke	14
2.6. Dinamika rada	15
2.7. Evaluacijski okvir	16
2.8. Etički aspekti evaluacije	16
3. Analiza podataka	17
3.1. Procjena efekata edukacije kroz komparaciju pretest i posttest rezultata	17
3.1.1. Analiza po modulima	17
3.1.2. Ukupni efekti specijalizirane obuke (oba ciklusa, svi moduli)	18
3.2. Kvantitativna i kvalitativna analiza edukacije	19
3.2.1. Učesnici i obuhvat edukacije.....	20
3.2.2. Usklađenost planiranih i realiziranih aktivnosti.....	22
3.3. Evaluacija specijalizirane obuke	24
3.3.1 Prvi ciklus	25
3.3.2 Drugi ciklus.....	31
4. Ključni rezultati specijalizirane obuke u FAZI II	39
4.1. Obuhvat i struktura učesnika	39
5. Preporuke za daljnji razvoj FAZE II	41
6. Utisci učesnica i učesnika	42
7. Zaključak	44
8. Zahvala	45
Anex 1.	46
Anex 2.	47
Anex 3.	49
Anex 4.	51
Anex 5.	52
Anex 6. – Utisci učesnika	54

1. Uvod

Mentalno zdravlje i psihosocijalno blagostanje djece i adolescenata oblikuju se kroz međudjelovanje porodice, obrazovnog sistema, zdravstvene i socijalne zaštite, kao i šire zajednice. U tom kontekstu, dijete se posmatra kao centralni subjekt unutar mreže odnosa, gdje kvalitet podrške zavisi od koordiniranog djelovanja svih sistema koji ga okružuju.

U Bosni i Hercegovini, sistem zaštite djece i mentalnog zdravlja i dalje se suočava sa izazovima fragmentiranosti, nedovoljno razvijene međusektorske saradnje i neujednačenih operativnih praksi. Ovi izazovi posebno dolaze do izražaja u kriznim i postkriznim situacijama, kada je djeci i mladima potrebna pravovremena, koordinirana i stručno utemeljena podrška.

Dodatni pritisci na sisteme zabilježeni su u periodu nakon pandemije COVID-19, kao i tokom nedavnih vanrednih situacija, uključujući poplave u Jablanici i Konjicu 2024. godine. Ovi događaji ukazali su na potrebu za jačanjem spremnosti sistema i integracijom mentalnozdravstvene i psihosocijalne podrške (MZPSP¹ / MHPSS²) u sve nivoe odgovora na krizne situacije.

Slika 1. Bronfenbrennerov ekološki model razvoja djeteta

¹ MZPSP – mentalnozdravstvena i psihosocijalna podrška

² MHPSS - Mental Health and Psychosocial Support

U partnerstvu sa UNICEF-om i uz podršku resornih ministarstava, BHIDAPA je kroz prethodne inicijative (Virtualne krizne intervencije, „Ovdje i sada“, „Briga o adolescentkinjama“) razvila modele interdisciplinarnog djelovanja i potvrdila značaj zajedničkog pristupa zaštiti djece. Ove inicijative ukazale su na potrebu za kontinuiranim jačanjem kapaciteta stručnjaka, kao i za jasnijim definisanjem uloga i procedura u radu s djecom i mladima.

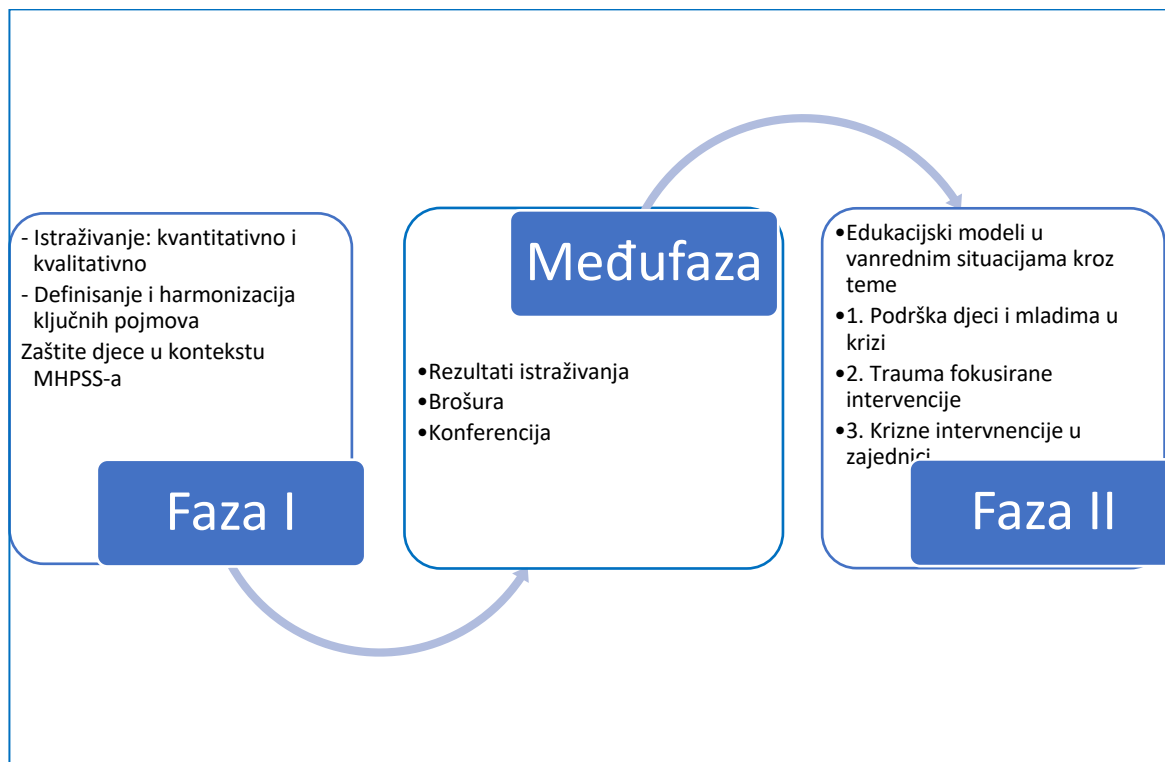
FAZA I projekta „Misli na dijete – Zajedno za mentalno zdravlje svakog djeteta“ bila je usmjerena na istraživanje i definisanje zajedničkog koncepta zaštite djece u MZPSP kontekstu. U okviru ove faze ukupno je prikupljeno 466 upitnika, od čega su 462 bila validna i uključena u analizu (djece, mladih i profesionalaca), čime je osigurana relevantna empirijska osnova za identifikaciju ključnih potreba i izazova sistema.

Rezultati istraživanja dodatno su validirani kroz nacionalnu multistakeholdersku konferenciju „Misli na dijete“, koja je omogućila povezivanje nalaza s praksom i oblikovanje zajedničkih preporuka.

Na tim osnovama razvijena je FAZA II projekta, usmjerena na jačanje kapaciteta sistema kroz strukturirane edukacije i supervizijski rad. Ova faza predstavlja direktan odgovor na identifikovane potrebe i fokusirana je na unapređenje praktičnih kompetencija stručnjaka, jačanje međusektorske saradnje i razvoj koordiniranog, na dijete usmjerenog pristupa u kriznim i vanrednim situacijama.

1.1. Projektne faze

Projekat „Misli na dijete – Zajedno za mentalno zdravlje svakog djeteta“ strukturiran je kroz dvije glavne projektne faze, uz međufazu koja funkcioniše kao povezujući i validacijski element između istraživanja i budućih kapacitetskih intervencija.

Grafikon 1. Projektne faze

1.1.1. Projektna faza I – Istraživanje i definisanje zajedničkog koncepta zaštite djece u MZPSP kontekstu

Projektna faza I obuhvatila je pripremne i istraživačke aktivnosti usmjerene na uspostavljanje zajedničkog, multisektorskog razumijevanja zaštite djece u kontekstu mentalnog zdravlja i psihosocijalne podrške (MZPSP).

Na početku FAZE I, nadležna ministarstva u Republici Srpskoj, Federaciji Bosne i Hercegovine i Brčko Distriktu informisana su o projektu „Misli na dijete“, te su pribavljene potrebne saglasnosti za njegovu implementaciju. Paralelno s tim, razvijeni su istraživački alati, uključujući kvantitativne upitnike i vodiče za fokus grupe, namijenjene profesionalcima iz sektora obrazovanja, zdravstvene i socijalne zaštite, kao i djeci i mladima na području Bosne i Hercegovine.

Poseban fokus FAZE I bio je na definisanju i usklađivanju ključnih pojmova relevantnih za zaštitu djece u MZPSP kontekstu, u skladu sa strateškim prioritetima UNICEF-a koji naglašavaju

potrebu za zajedničkim, koordiniranim i multisektorskim pristupima u radu s djecom i porodicama.

Istraživačke aktivnosti FAZE I provedene su u periodu juli – oktobar 2025. godine, a obuhvatile su kombinaciju kvalitativnih i kvantitativnih metoda. Ukupno je prikupljeno 466 upitnika, od kojih su 462 bila validna (182 djece i mladih te 280 profesionalaca), čime je osigurana snažna empirijska osnova za analizu potreba, izazova i postojećih praksi u sistemu zaštite djece u Bosni i Hercegovini.

1.1.1.1. Međufaza - validacija i prevođenje nalaza u zajedničke preporuke

Na temelju nalaza FAZE I realizirana je međufaza, koja je imala ključnu ulogu u:

- validaciji nalaza kroz stručni i participativni dijalog
- sintezi rezultata u formate primjenjive za praksu i politike
- uspostavljanju zajedničkog razumijevanja zaštite djece u MZPSP okviru

Ključni mehanizam validacije bila je nacionalna konferencija „Misli na dijete“, održana 18. decembra 2025. godine u Sarajevu, koja je okupila 83 učesnika iz različitih sektora.

Diskusije tokom konferencije potvrdile su potrebu za:

- jačanjem međusektorske saradnje
- jasnijim definisanjem uloga i procedura
- sistemskim pristupom mentalnom zdravlju djece i mladih

Na ovaj način, međufaza predstavlja ključnu vezu između istraživanja (FAZA I) i implementacije (FAZA II).

1.1.2. Projektna faza II – Jačanje kapaciteta sistema

Druga faza projekta, planirana za 2026. godinu, usmjerena je na jačanje kapaciteta i kompetencija sistema za odgovor u kriznim i vanrednim situacijama.

FAZA II uključuje:

- razvoj i implementaciju edukacijskih modula
- jačanje kompetencija profesionalaca na prvoj liniji
- unapređenje međusektorske saradnje
- primjenu trauma-informiranih pristupa

Ove aktivnosti usklađene su sa:

- UNICEF MZPSP smjernicama
- principom „Do no harm“
- Konvencijom o pravima djeteta
- nacionalnim DRR prioritetima

FAZA II također, podržava nacionalne procese deinstitutionalizacije i jačanja porodično usmjerene zaštite djece, kroz razvoj kompetencija profesionalaca i unapređenje institucionalnih odgovora .

Polazeći od nalaza FAZE I i validiranih preporuka međufaze, FAZA II predstavlja direktan i operacionaliziran odgovor na identificirane potrebe sistema zaštite djece u Bosni i Hercegovini.

U tom kontekstu, razvijen je strukturirani edukacijski program usmjeren na:

- jačanje praktičnih kompetencija profesionalaca
- unapređenje kriznih intervencija
- razvoj koordiniranog međusektorskog odgovora
- osiguravanje pravovremene i kvalitetne podrške djeci, mladima i obiteljima

Prvi implementacijski segment FAZE II realiziran je kroz specijaliziranu obuku: „**Podrška djeci i mladima tokom i nakon krize**“ koja predstavlja temelj za daljnje jačanje kapaciteta sistema i unapređenje prakse u oblasti mentalnog zdravlja i psihosocijalne podrške djece i mladih.

2. Metodologija FAZE II

FAZA II projekta „Misli na dijete – Zajedno za mentalno zdravlje svakog djeteta“ zasniva se na pristupu koji kombinuje teorijsko znanje, praktične vještine i refleksivno učenje, s ciljem jačanja kapaciteta stručnjaka za pružanje mentalnozdravstvene i psihosocijalne podrške (MZPSP) djeci i mladima u kriznim i postkriznim situacijama.

Misli na dijete: Zajedno za
mentalno zdravlje svakog djeteta

u suradnji sa resornim
ministarstvima u BiH

166 stručnjakinja i stručnjaka
iz cijele BiH je pohađalo obuku

Banja Luka	Ilidža		
Banovići	Ilijaš		
Bihac	Istočno Sarajevo		
Bijeljina	Jajce		
Bosanska Krupa	Kakanj		
Bosanski Petrovac	Kalesija		
Bratunac	Kiseljak	Pale	
Brčko	Ključ	Posušje	
Bugojno	Konjic	Prijedor	
Busovača	Livno	Prnjavor	
Cazin	Lukavac	Prozor-Rama	
Čapljina	Ljubuški	Sanski Most	Vareš
Čelić	Maglaj	Sarajevo	Velika Kladuša
Čitluk	Mostar	Srebrenica	Visoko
Doboj	Mrkonjić Grad	Srebrenik	Vitez
Donji Vakuf	Neum	Stolac	Višegrad
Drvar	Novi Grad	Široki Brijeg	Zavidovići
Foča	Novi Travnik	Tešanj	Zenica
Goražde	Odžak	Tomislavgrad	Zvornik
Gradačac	Olovo	Travnik	Žepče
Gračanica	Orašje	Trebinje	Živinice
Hadžići	Pale	Tuzla	

uz podršku

Švicarska.

UJEDINJENE
NACIJE
BOSNA I
HERCEGOVINA

unicef
za svako dijete

Slika 2. Područja obuhvaćena Specijaliziranom obukom

uz podršku

Švicarska.

UJEDINJENE
NACIJE
BOSNA I
HERCEGOVINA

unicef
za svako dijete

2.1. Struktura i trajanje obuke: “Podrška djeci i mladima tokom i nakon krize”

Metodologija je razvijena na osnovu nalaza FAZE I, preporuka učesnika i međunarodnih smjernica u oblasti MHPSS-a, te je prilagođena kontekstu Bosne i Hercegovine i potrebama stručnjaka iz različitih sektora.

Program edukacije strukturiran je kroz pet tematskih modula, koji prate logičan slijed od razumijevanja kriznih situacija do dugoročne podrške i oporavka:

Modul 1: Kriza i vanredne situacije u životu djece i mladih (MZPSP i etički okvir)

Modul 2: Reakcije djece i mladih u krizi – kada je reakcija očekivana, a kada zahtijeva dodatnu podršku

Modul 3: Psihološka prva pomoć i osnovni alati u radu s djecom i mladima

Modul 4: Gubitak, žalovanje i krizni razgovori

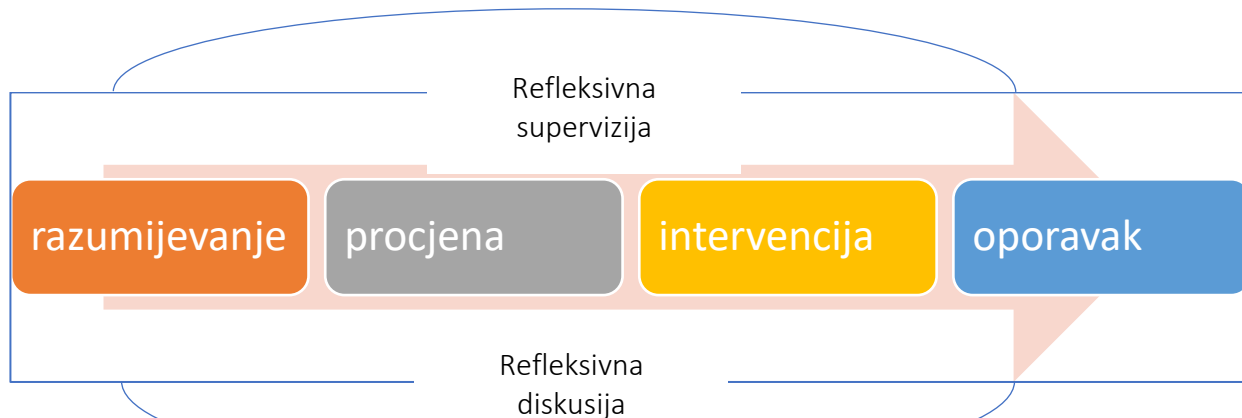
Modul 5: Rezilijentnost, oporavak i dugoročna podrška

Edukacija je realizirana kroz dva ciklusa, uz kombinaciju različitih metoda rada:

- ⇒ interaktivna predavanja
- ⇒ rad u malim grupama
- ⇒ studije slučaja
- ⇒ praktične vježbe
- ⇒ diskusije i razmjena iskustava

Poseban segment metodologije čini supervizijski rad, koji omogućava učesnicima da povežu teorijska znanja sa vlastitom praksom, analiziraju konkretne slučajeve i razvijaju reflektivni pristup radu.

Moduli prate logiku:

Grafikon 3. Logika modula

Ukupno trajanje edukacije po ciklusu iznosilo je **40 sati edukacije i 10 sati supervizije**, što je omogućilo dovoljno prostora za usvajanje sadržaja, praktičnu primjenu i integraciju znanja. Specijalizirana obuka realizirana je u periodu od 22. januara do 26.marta 2026. godine, i obuhvatila je:

- dva ciklusa edukacije (Grupa 1 i Grupa 2)
- pet tematskih modula po ciklusu (ukupno 10 modula)
- 40 sati edukacije po ciklusu (ukupno 80 sati), uključujući:
- teorijski dio
- praktične vježbe
- 10 sati supervizije po ciklusu (ukupno 20 sati)

Period realizacije:

- Grupa 1: 22.01.2026 – 19.02.2026 (vidi online platformu BHIDAPA: <https://bhidapa.ba/grupa-strucnjaka/pdmk-g1/>)
- Grupa 2: 26.02.2026 – 26.03.2026 (vidi online platformu BHIDAPA: <https://bhidapa.ba/grupa-strucnjaka/pdmk-g2/>)

2.2. Ciljna grupa

Program je bio namijenjen stručnjacima iz:

- sistema socijalne zaštite
- zdravstvenog sistema
- odgojno-obrazovnog sektora
- pravosuđa
- civilnog društva

Ovakav sastav učesnika omogućio je multisektorski pristup učenju, razmjeni iskustava i bolje razumijevanje uloga različitih institucija u zaštiti djece.

Obuka provedena u dva ciklusa i obuhvatila je stručnjake iz:

- sektora socijalne zaštite (54,8%)
- odgojno-obrazovnog sektor (30,7%)
- zdravstvenog sektora (12%)
- civilni i pravosudni sektor (2,4%)

integrišući dva nivoa podrške:

- 1) *Nespecijalizirana (nivo 1) podrška*: obučeni stručni i drugi radnici (npr. nastavnici, pedagozi, socijalni radnici, zdravstveni radnici, omladinski radnici, savjetnici na linijama pomoći i dr.) koji nisu specijalisti za mentalno zdravlje, ali pružaju strukturisanu psihosocijalnu podršku u skladu s MZPSP standardima.
- 2) *Specijalizirane (nivo 2) MZPSP usluge*: psiholozi, psihijatri, psihoterapeuti te specijalizirani centri i službe.

Slika 4. Sektori uključeni u obuku

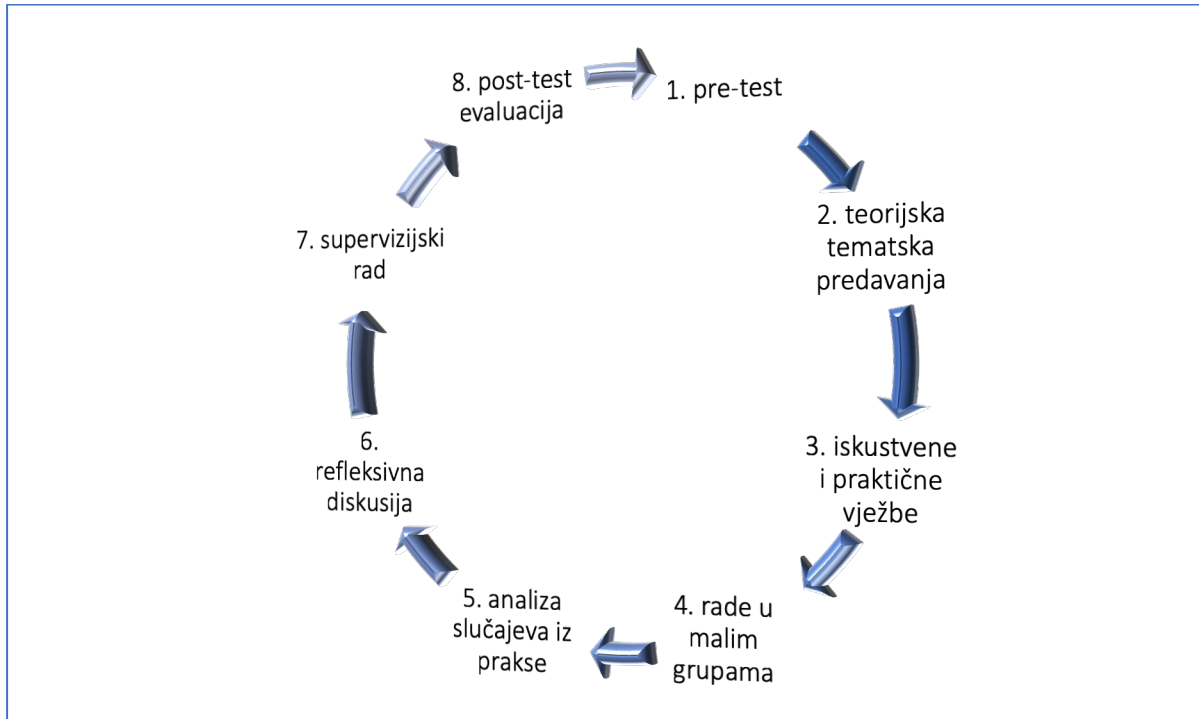
Kroz slojeviti pristup podršci, jačanje nespecijaliziranih i specijaliziranih kapaciteta, jasne puteve upućivanja i kontinuiranu refleksivnu superviziju kao ključni zaštitni faktor, obuka doprinosi koordiniranom, etičkom i na dijete usmjerenom odgovoru sistema u kriznim i vanrednim situacijama.

Ovakav pristup omogućio je:

- jačanje interdisciplinarnе saradnje
- bolje razumijevanje uloga između sektora
- razvoj koordiniranog odgovora u kriznim situacijama

2.3. Metode rada

Specijalizirana edukacija/obuka je realizirana (za profesionalce i neprofesionalce koji pružaju mentalnozdravstvenu i psihosocijalnu podršku (MZPSP) u sistemima zaštite djece u obrazovnom, zdravstvenom i socijalnom sektoru), kroz kombinaciju osam interaktivnih jedinica, (Grafikon 4).

Grafikon 4. Interaktivne jedinice obuke

Ovakav metodološki pristup omogućio je:

1. povezivanje teorije i prakse
2. razvoj konkretnih profesionalnih kompetencija
3. jačanje refleksivnog kapaciteta profesionalaca
4. Materijali sa obuke postavljeni su u posebno kreiranu elektronsku biblioteku, a pristup u Ebiblioteku, imaju svi učesnici obuke, uz šifru za pristup – (vidi online platformu BHIDAPA: <https://bhidapa.ba/biblioteka/>)

2.4. Opšti cilj obuke

Opšti cilj obuke je:

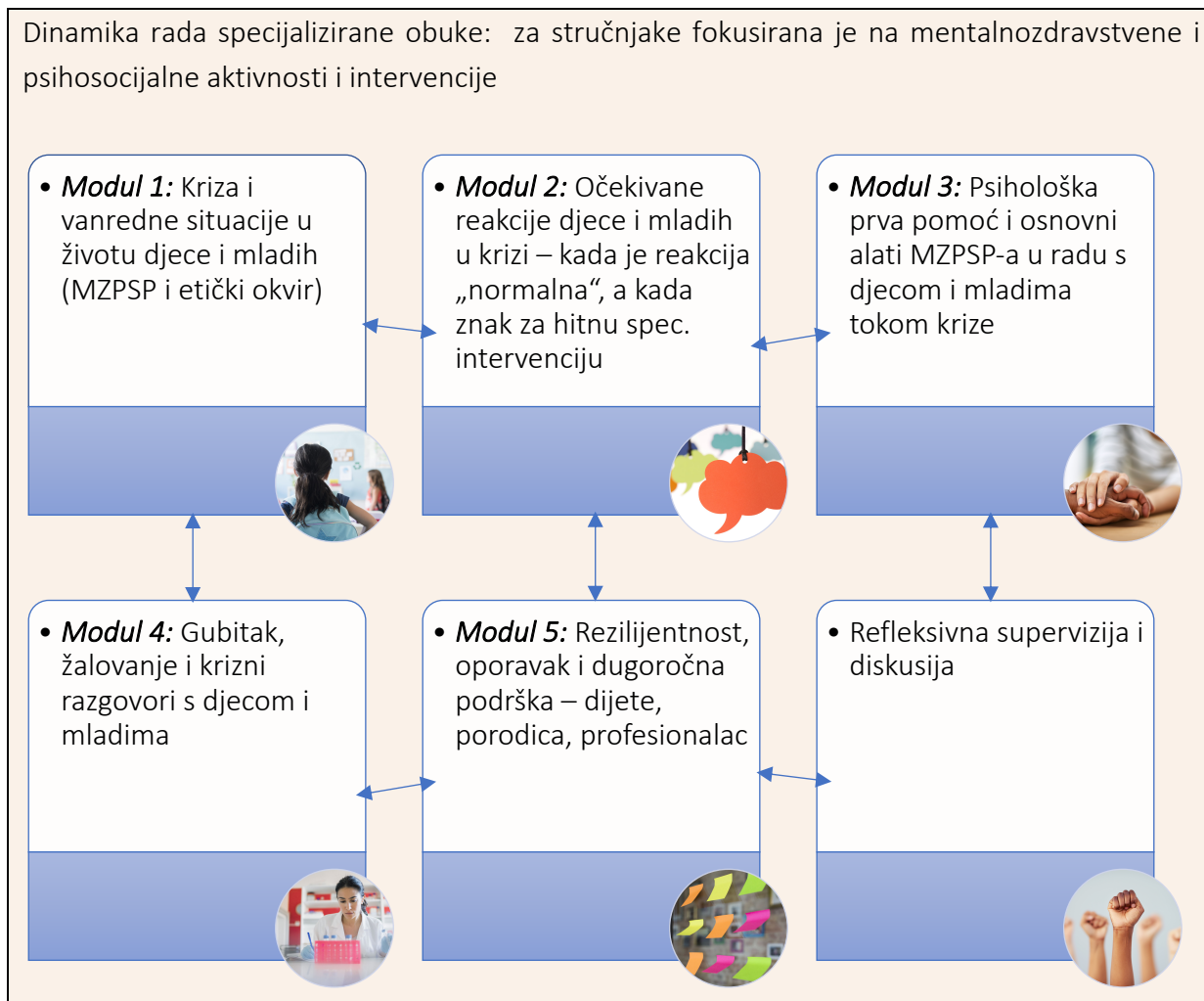
- Osnažiti učesnike da prepoznaju krizne i vanredne situacije,
- razumiju očekivane reakcije djece i mladih,
- sigurno, etički i koordinirano pruže osnovnu i srednje (intenzivnu MZPSP podršku tokom i nakon krize) uz jasne smjernice kada djelovati, kako djelovati i kada uputiti dalje.

Obuka **posebno naglašava:**

- jačanje multidisciplinarne i međusektorske saradnje između obrazovnog, zdravstvenog i sistema socijalne zaštite kao i pravnog sektora,
- s ciljem uspostavljanja koordiniranog, pravovremenog i na dijete usmjerenog odgovora u kriznim i vanrednim situacijama.

2.5. Tematski okvir obuke

Dinamika rada specijalizirane obuke: za stručnjake fokusirana je na mentalnozdravstvene i psihosocijalne aktivnosti i intervencije

Slika 5. Tematski okvir modula

2.6. Dinamika rada

Datum modula	Tema Modula	Dinamika rada Modula	Cilj Modula	Trajanje
A. 1.1.1.				
Modul 1. G1 22.01.2026. G2 26.02.2026.	Kriza i vanredne situacije u životu djece i mladih (MZPSP i etički okvir)	<ul style="list-style-type: none"> Uvodni round Provjera početnog znanja o temi modula-<i>PreTest</i> Teoretski dio Vježbe: Rad u malim grupama (<i>praktičan rad</i>) Rad u velikoj grupi (<i>razmjena iskustva iz malih grupa i novi uvidi, pitanja i diskusija</i>) Provjera usvojenog znanja i vještina - <i>PostTest</i> Završni round Refleksivna grupna supervizija 	<ul style="list-style-type: none"> Razumjeti krizne i vanredne situacije u radu s djecom i mladima. Usvojiti osnovne principe MZPSP-a i etički okvir rada Jasno razlikovati vlastitu ulogu i granice odgovornosti u odnosu na zaštitu djeteta. Razvijati refleksivni kapacitet kroz grupnu superviziju Supervizija 	9-15:00h 8 sati
Modul 2. G1 29.01.2026. G2 05.03.2026.	Očekivane reakcije djece i mladih u krizi – kada je reakcija „normalna“, a kada znak za hitnu spec. intervenciju	<ul style="list-style-type: none"> Uvodni round Provjera početnog znanja o temi modula-<i>PreTest</i> Teoretski dio Vježbe: Rad u malim grupama (<i>praktičan rad</i>) Rad u velikoj grupi (<i>razmjena iskustva iz malih grupa i novi uvidi, pitanja i diskusija</i>) Provjera usvojenog znanja i vještina - <i>PostTest</i> Završni round Refleksivna grupna supervizija 	<ul style="list-style-type: none"> Jačati međusektorsku koordinaciju i jasnoću uloga u zaštiti djece i mladih tokom kriznih situacija. Prepoznati kada je reakcija očekivana, a kada zahtijeva specijaliziranu intervenciju Jačati profesionalnu sigurnost i etičko djelovanje Supervizija 13:30–15:00 	9-15:00h 8 sati
Modul 3. G1 05.02.2026. G2 12.03.2026.	Psihološka prva pomoć i osnovni alati MZPSP-a u radu s djecom i mladima tokom krize	<ul style="list-style-type: none"> Uvodni round Provjera početnog znanja o temi modula-<i>PreTest</i> Teoretski dio Vježbe: Rad u malim grupama (<i>praktičan rad</i>) Rad u velikoj grupi (<i>razmjena iskustva iz malih grupa i novi uvidi, pitanja i diskusija</i>) Provjera usvojenog znanja i vještina - <i>PostTest</i> Završni round Refleksivna grupna supervizija 	<ul style="list-style-type: none"> Usvojiti osnovne principe i korake psihološke prve pomoći Razviti sigurnost u reagovanju u prvih satima i danima nakon krize Razlikovati psihosocijalnu podršku od terapije i znati kada uputiti dalje Jačati profesionalnu sigurnost i etičko djelovanje Jačati kapacitet profesionalaca za siguran i empatičan pristup Osnajziti učesnike za saradnju i pravovremeno upućivanje djece i mladih između sektora u skladu s njihovim potrebama i najboljim interesom djeteta Supervizija 13:30–15:00 	9-15:00h 8 sati
Modul 4. G1 12.02.2026. G2 19.03.2026.	Gubitak, žalovanje i krizni razgovori s djecom i mladima	<ul style="list-style-type: none"> Uvodni round Provjera početnog znanja o temi modula-<i>PreTest</i> Teoretski dio Vježbe: Rad u malim grupama (<i>praktičan rad</i>) Rad u velikoj grupi (<i>razmjena iskustva iz malih grupa i novi uvidi, pitanja i diskusija</i>) Provjera usvojenog znanja i vještina - <i>PostTest</i> Završni round Refleksivna grupna supervizija 	<ul style="list-style-type: none"> Osnajziti profesionalce za razvoj o gubitku i žalovanju Razviti osjetljivost za razvojno primjeren pristup Sprječiti retraumatizaciju djece i mladih Jačati refleksivni i etički kapacitet Osnajziti profesionalce za vođenje osjetljivih i sigurnih razgovora s djecom i mladima o gubitku i žalovanju Razumjeti razvojno specifične obrasce žalovanja kod djece i mladih Prepoznati razliku između normalnih procesa žalovanja i indikatora za dodatnu ili specijaliziranu intervenciju Razviti vještine krizne komunikacije koje smanjuju rizik retraumatizacije i dodatnog psihološkog opterećenja Supervizija 13:30–15:00 	9-15:00h 8 sati
Modul 5. G1 19.02.2026. G2 26.03.2026.	Rezilijentnost, oporavak i dugoročna podrška – dijete, porodica, profesionalac	<ul style="list-style-type: none"> Uvodni round Provjera početnog znanja o temi modula-<i>PreTest</i> Teoretski dio Vježbe: Rad u malim grupama (<i>praktičan rad</i>) Rad u velikoj grupi (<i>razmjena iskustva iz malih grupa i novi uvidi, pitanja i diskusija</i>) Provjera usvojenog znanja i vještina - <i>PostTest</i> Završni round Refleksivna grupna supervizija 	<ul style="list-style-type: none"> Promovisati timski i mrežni pristup podršci djeci i mladima kroz saradnju institucija, profesionalaca i zajednice Identificirati ključne faktore oporavka nakon krize (individualne, porodične, školske i zajedničke), te načine kako ih aktivirati i podržati u praksi Planirati i osigurati kontinuitet mentalnozdravstvene i psihosocijalne podrške (MZPSP) nakon akutne faze krize, uz jasne korake praćenja, upućivanja i međusektorske koordinacije Jačati brigu o profesionalcu i timsku otpornost kroz prepoznavanje znakova sekundarne traumatizacije i saslušavanja te primjenu osnovnih strategija prevencije, samoregulacije i supervizijske podrške Supervizija 13:30–15:00 	9-15:00h 8 sati

Tabela 1. Dinamika modula I tema - Ukupno: 40 sati specijalizirane obuke (10 sati supervizije)

2.7. Evaluacijski okvir

Za procjenu efekata edukacije korišten je kombinovani evaluacijski pristup koji uključuje:

- pretest i posttest upitnike (mjerenje promjene znanja)
- kvantitativnu evaluaciju zadovoljstva
- kvalitativnu analizu otvorenih odgovora

Ovakav pristup omogućio je sveobuhvatno sagledavanje efekata edukacije, uključujući promjene u znanju, profesionalnoj sigurnosti i primjeni u praksi.

Metodologija FAZE II u potpunosti je usklađena sa **principima MZPSP pristupa**, uključujući:

- „do no harm“ princip
- principima participacije djece i mladih
- jačanje lokalnih kapaciteta
- interdisciplinarnu saradnju
- prevenciju i ranu intervenciju

Specijalizirana obuka se provodi u skladu s Konvencijom o pravima djeteta, UNICEF smjernicama i smjernicama Sarajevske deklaracije, te principima zaštite i povjerljivosti podataka.

2.8. Etički aspekti evaluacije

Evaluacija je provedeno u skladu s najvišim etičkim standardima, uključujući:

- informirani pristanak svih učesnika,
- jasno objašnjenje svrhe evaluacije i prava učesnika,
- zaštitu privatnosti i povjerljivost podataka,
- poštivanje principa „do no harm“.

Svi podaci su prikupljeni i obrađivani u anonimiziranom obliku (Google Forms i Zoom poll alatu).

3. Analiza podataka

Analiza podataka provedena je u dvije komplementarne komponente:

1. Kvalitativni podaci analizirani su primjenom tematske analize, kroz identifikaciju ključnih obrazaca, tema i zajedničkih narativa u iskustvima stručnjaka.
2. Kvantitativni podaci analizirani su korištenjem deskriptivne statistike, s ciljem prikaza osnovnih distribucija, učestalosti i trendova relevantnih za specijalizirane obuke iz područja MZPSP i zaštitu djece.

Integracijom kvalitativnih i kvantitativnih nalaza omogućeno je dublje razumijevanje sistemskih izazova, ali i identifikacija postojećih snaga i dobrih praksi koje predstavljaju osnovu za dalji razvoj projektnih aktivnosti.

3.1. Procjena efekata edukacije kroz komparaciju pretest i posttest rezultata

Efekti specijalizirane obuke procijenjeni su kroz komparaciju pretest i posttest rezultata za svaki od pet tematskih modula u oba ciklusa edukacije.

Rezultati ukazuju na konzistentan i značajan porast nivoa znanja učesnika kroz sve module, čime se potvrđuje efikasnost edukacijskog pristupa zasnovanog na progresivnom učenju i praktičnoj primjeni.

Početni nivo znanja kretao se u rasponu od 48% do 60%, dok su postignuti rezultati nakon edukacije dostizali 79% do 83%, što ukazuje na jasan i mjerljiv efekat obuke.

3.1.1. Analiza po modulima

Modul 1. Kriza i vanredne situacije u životu djece i mladih (MZPSP i etički okvir)

PRE: **55%** → POST: **80%**

Rezultati ukazuju na stabilan napredak u razumijevanju osnovnih principa kriznih situacija i etičkog djelovanja.

Učesnici su unaprijedili sposobnost strukturiranog pristupa kriznim intervencijama.

Modul 2. Očekivane reakcije djece i mladih u krizi – kada je reakcija „normalna“, a kada znak za hitnu spec. intervenciju

PRE: **50%** → POST: **83%**

Zabilježen je najveći napredak u znanju (+33%), što potvrđuje da su teme prepoznavanja reakcija djece bile ključne za razvoj profesionalnih kompetencija.

Modul 3. Psihološka prva pomoć i osnovni alati MZPSP-a u radu s djecom i mladima tokom krize

PRE: 60% → POST: 79%

Rezultati ukazuju na uspješno usvajanje znanja i vještina koje se mogu primjeniti u praksi. Ovaj modul je imao direktan uticaj na **operativnu spremnost učesnika**.

Modul 4. Gubitak, žalovanje i krizni razgovori s djecom i mladima

PRE: 54% → POST: 81%

Iako kvantitativni napredak nije najveći, rezultati ukazuju na značajan kvalitativni uticaj, posebno u razvoju komunikacijskih i relacijskih vještina.

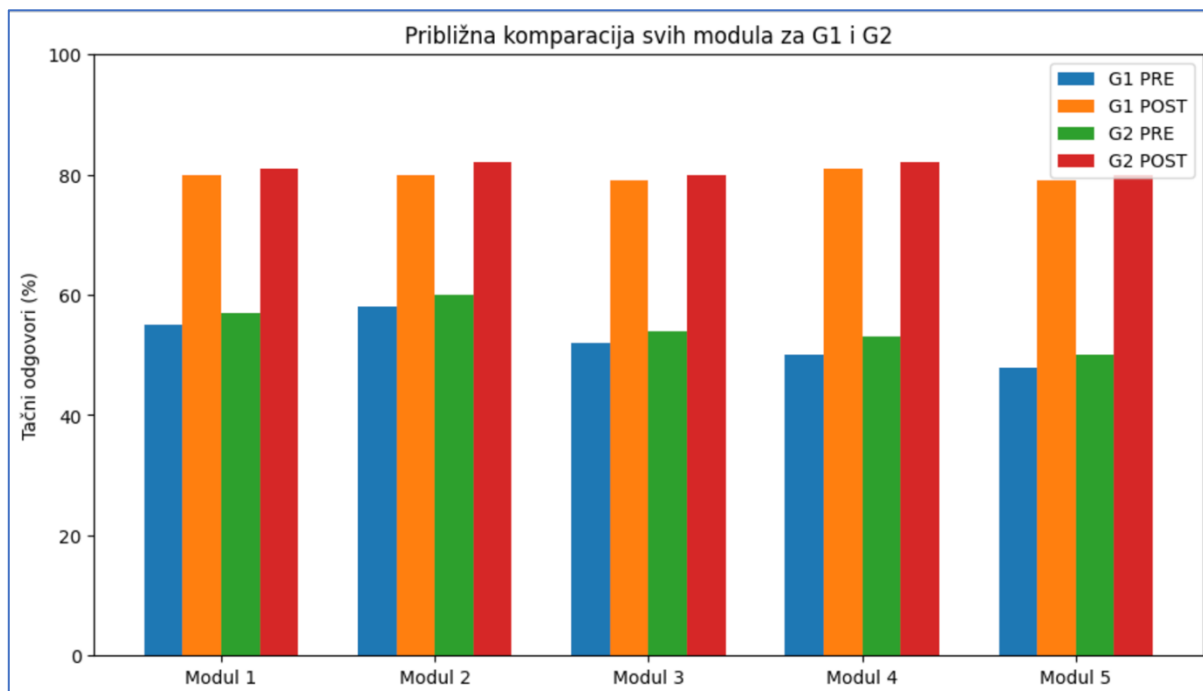
Modul 5. Rezilijentnost, oporavak i dugoročna podrška – dijete, porodica, profesionalac

PRE: 48% → POST: 82%

Rezultati ukazuju na snažan napredak u razumijevanju dugoročnih aspekata podrške, uključujući rezilijentnost i integraciju znanja u praksu.

3.1.2. Ukupni efekti specijalizirane obuke (oba ciklusa, svi moduli)

Komparativna analiza pretest i posttest rezultata po modulima ukazuje na konzistentan i značajan porast nivoa znanja učesnika u oba ciklusa edukacije. Prikazani podaci reflektiraju ukupni trend napretka kroz sve tematske cjeline, sa posebno izraženim pomakom u modulima usmjerenim na praktične intervencije i primjenu MZPSP pristupa (*Grafikon 5*).

Grafikon 5. Komparacija pretest i posttest rezultata po modulima (agregirani podaci)

Napomena:

Prikazane vrijednosti predstavljaju približne agregirane rezultate pretest i posttest mjerenja za oba ciklusa edukacije (G1 i G2). U svim modulima evidentan je jasan i konzistentan porast znanja, što potvrđuje značajan efekat edukacije na jačanje kapaciteta stručnjaka za pružanje mentalnozdravstvene i psihosocijalne podrške djeci i mladima.

Najveći kvantitativni napredak zabilježen je u modulima:

- **Modul 2 (reakcije djece u krizi)**
- **Modul 3 (psihološka prva pomoć)**

što ukazuje na snažan efekat edukacije u razvoju **konkretnih i primjenjivih vještina**.

U ostalim modulima zabilježen je stabilan i značajan napredak, uz dodatni kvalitativni efekat u području:

- profesionalne sigurnosti
- komunikacije
- relacijskog rada

Posebno se ističe Modul 4, koji su učesnici prepoznali kao najznačajniji, što potvrđuje da edukacija ima **transformativni efekat**, a ne samo informativni.

Ukupno posmatrano, rezultati potvrđuju da edukacija omogućava:

- prelazak sa teorijskog razumijevanja na praktičnu primjenu
- razvoj sigurnosti u radu
- jačanje kapaciteta za MZPSP intervencije

3.2. Kvantitativna i kvalitativna analiza edukacije

Specijalizirana obuka „Podrška djeci i mladima tokom i nakon krize“ implementirana je kroz dva ciklusa edukacije, u skladu sa principima mentalnozdravstvene i psihosocijalne podrške (MZPSP) i međunarodnim standardima.

Obuka je realizirana kroz pet tematskih modula po ciklusu, strukturiranih kao cjelodnevne edukacije, uz dodatne supervizijske susrete. Ukupno trajanje jednog ciklusa iznosilo je 40 sati direktne edukacije i 10 sati supervizije, čime je osiguran kontinuitet učenja i podrške profesionalcima u primjeni stečenih znanja u praksi.

3.2.1. Učesnici i obuhvat edukacije

Učesnici su dolazili iz različitih lokalnih zajednica širom Federacije Bosne i Hercegovine, Republike Srpske i Brčko Distrikta, čime je osigurana široka teritorijalna pokrivenost i međusektorska zastupljenost.

166 stručnjakinja i stručnjaka iz cijele BiH je pohađalo obuku

Banja Luka	Ilidža		
Banovići	Ilijaš		
Bihać	Istočno Sarajevo		
Bijeljina	Jajce		
Bosanska Krupa	Kakanj		
Bosanski Petrovac	Kalesija		
Bratunac	Kiseljak	Pale	
Brčko	Ključ	Posušje	
Bugojno	Konjic	Prijedor	
Busovača	Livno	Prnjavor	
Cazin	Lukavac	Prozor-Rama	
Čapljina	Ljubuški	Sanski Most	
Čelić	Maglaj	Sarajevo	Vareš
Čitluk	Mostar	Srebrenica	Velika Kladuša
Doboj	Mrkonjić Grad	Srebrenik	Visoko
Donji Vakuf	Neum	Stolac	Vitez
Drvar	Novi Grad	Široki Brijeg	Višegrad
Foča	Novi Travnik	Tešanj	Zavidovići
Goražde	Odžak	Tomislavgrad	Zenica
Gradačac	Olovo	Travnik	Zvornik
Gračanica	Orašje	Trebinje	Žepče
Hadžići	Pale	Tuzla	Živinice

Ovakva struktura učesnika omogućila je jačanje međusektorske saradnje, koja predstavlja jedan od ključnih stubova MZPSP pristupa, posebno u kontekstu pružanja podrške djeci i mladima tokom i nakon kriznih situacija.

Program edukacije obuhvatio je stručnjake sa teritorije cijele Bosne i Hercegovine, **uključujući:**

- **Federaciju Bosne i Hercegovine (svih 10 kantona/županija),**
- **Republiku Srpsku i**
- **Brčko distrikt,**

čime je osigurana široka geografska pokrivenost i dostupnost programa različitim lokalnim zajednicama. Ovakva teritorijalna zastupljenost omogućila je ravnomjernu distribuciju znanja i jačanje kapaciteta stručnjaka u različitim lokalnim kontekstima, što predstavlja ključan preduslov za razvoj dostupnog i koordiniranog sistema mentalnozdravstvene i psihosocijalne podrške (MZPSP) na nivou cijele zemlje.

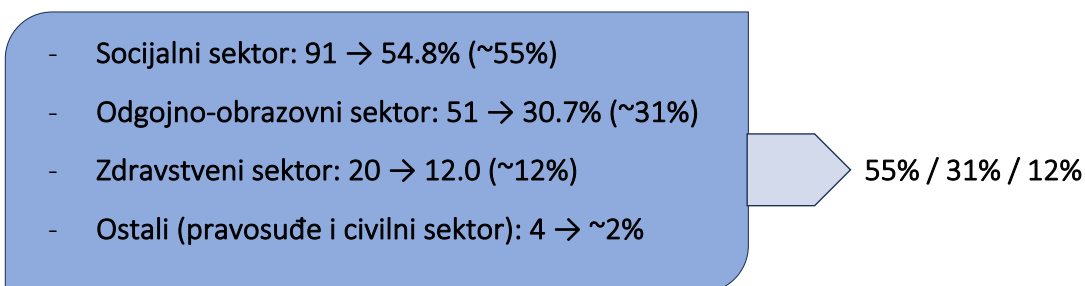
Široka teritorijalna pokrivenost, također, dodatno doprinosi održivosti programa i njegovom potencijalu za sistemski uticaj na unapređenje praksi u radu sa djecom i mladima u kriznim situacijama.

3.2.2. Usklađenost planiranih i realiziranih aktivnosti

Struktura učesnika pokazuje dominantnu zastupljenost stručnjaka iz sistema socijalne zaštite (54,8%), što je u skladu s njihovom ključnom ulogom u identifikaciji i pružanju podrške djeci i mladima u kriznim situacijama.

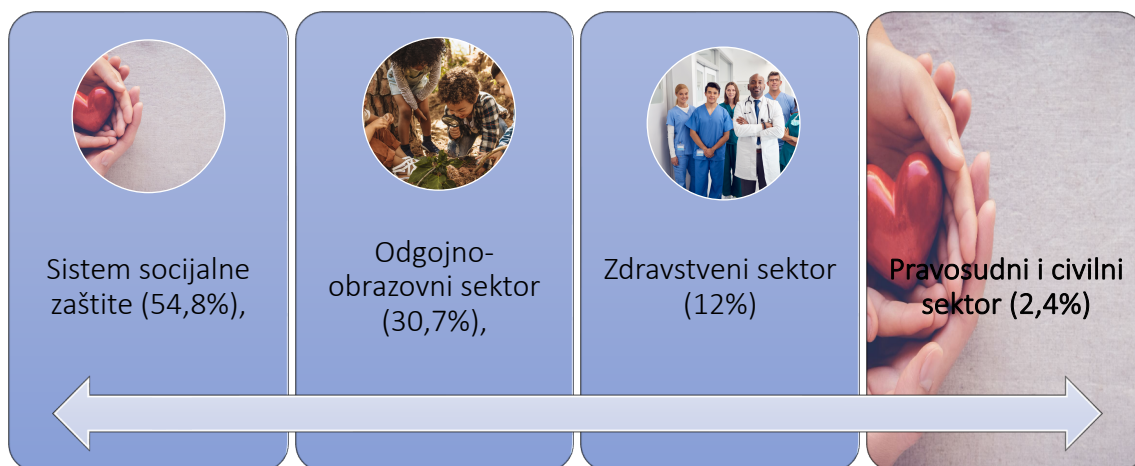
Značajno učešće zabilježeno je i u odgojno-obrazovnom sektoru (30,7%), koji predstavlja primarni kontekst svakodnevnog kontakta sa djecom i mladima, dok zdravstveni sektor učestvuje sa 12,0%, osiguravajući stručnu podršku i kontinuitet mentalnozdravstvene zaštite.

U manjem obimu uključeni su i predstavnici civilnog sektora (1,8%) i pravosuđa (0,6%), što ukazuje na potrebu za dodatnim jačanjem multisektorskog pristupa u budućim ciklusima.

Ukupno posmatrano, kroz oba ciklusa edukacije obuhvaćeno je **166 profesionalaca**, čime je planirani broj učesnika (100) premašen za 66%. Ukupno 118 učesnika uspješno je završilo edukaciju uz više od 85% prisustva. Ovaj rezultat ukazuje na izuzetno visok interes i jasno prepoznatu potrebu za jačanjem kapaciteta stručnjaka u oblasti mentalnog zdravlja i psihosocijalne podrške (MZPSP) djeci i mladima.

Distribucija učesnika potvrđuje snažnu uključenost ključnih sistema koji imaju direktan kontakt sa djecom i mladima, te predstavlja čvrstu osnovu za razvoj koordiniranog i integrisanog odgovora u skladu s MZPSP pristupom.

Ukupno gledano, struktura učesnika potvrđuje **snažnu međusektorsku osnovu programa**, uz prostor za dodatno uključivanje pravosudnog i civilnog sektora u budućim ciklusima.

3.2.2.1. Prvi ciklus obuke

U prvom ciklusu edukacije učestvovalo je ukupno **70 stručnjaka** različitih profila (psiholozi, psihijatri, terapeuti, socijalni radnici, pedagozi, nastavnici i drugi profesionalci iz sistema zaštite djece.

Projektom dokumentom bilo je planirano uključivanje 50 stručnjaka po ciklusu, dok je u prvom ciklusu planirani broj premašen za 40%. Ovaj nalaz ukazuje na visoku relevantnost programa i izraženu potrebu stručnjaka za jačanjem kapaciteta u oblasti MZPSP-a. **50 učesnika** uspješno završilo edukaciju uz **više od 85% prisustva** na obuci.

Struktura učesnika dodatno potvrđuje multisektorski karakter programa:

- ⇒ **51,4%** iz sistema socijalne zaštite,
- ⇒ **35,7%** iz odgojno-obrazovnog sektora,
- ⇒ **11,4%** iz zdravstvenog sektora, te
- ⇒ **1,4%** iz pravosudnog sektora.

Ovakva raspodjela jasno ukazuje na snažnu uključenost ključnih sistema podrške djeci i mladima te predstavlja solidnu osnovu za razvoj koordiniranog međusektorskog djelovanja.

3.2.2.2. Drugi ciklus obuke

U drugom ciklusu edukacije učestvovalo je ukupno **96 stručnjaka**, čime je planirani broj učesnika premašen za 92%, a **68 učesnika** uspješno završilo edukaciju uz **više od 85% prisustva**.

. Ovaj značajan porast dodatno potvrđuje rastuću prepoznatljivost programa, kao i povećano povjerenje stručnjaka u njegov kvalitet i relevantnost.

Struktura učesnika pokazuje daljnje jačanje multisektorskog pristupa:

- ⇒ **57,3%** iz sistema socijalne zaštite,
- ⇒ **27,1%** iz odgojno-obrazovnog sektora,
- ⇒ **12,5%** iz sektora zdravstvene zaštite, dok su
- ⇒ **3,1%** iz civilnog sruštva.

Uključivanje civilnog sektora predstavlja važan iskorak ka širem sistemskom odgovoru i dodatnom povezivanju različitih aktera u zaštiti djece.

3.3. Evaluacija specijalizirane obuke

Evaluacija specijalizirane obuke provedena je s ciljem procjene njene relevantnosti, kvaliteta i efekata na profesionalne kompetencije učesnika.

Korišten je kombinovani pristup koji uključuje kvantitativne i kvalitativne metode, kako bi se dobila cjelovita slika o uticaju edukacije na znanje, praksu i profesionalno iskustvo učesnika.

Kvantitativni dio evaluacije obuhvatio je:

- pretest i posttest upitnike za mjerenje promjene znanja
- procjenu zadovoljstva učesnika

Kvalitativni dio evaluacije uključivao je:

- otvorena pitanja o iskustvu edukacije
- percepciju relevantnosti sadržaja
- identifikaciju najznačajnijih tema
- dodatne komentare i preporuke učesnika

Anonimna evaluacija omogućila je učesnicima da slobodno izraze svoja iskustva i stavove, čime je osigurana veća pouzdanost i autentičnost podataka.

U oba ciklusa zabilježen je visok odziv učesnika, što dodatno potvrđuje njihov angažman i interes za proces edukacije.

Rezultati evaluacije analizirani su kroz objedinjavanje kvantitativnih nalaza i interpretaciju kvalitativnih odgovora, s ciljem razumijevanja ne samo promjene u znanju, već i načina na koji edukacija utiče na profesionalnu praksu i sigurnost u radu sa djecom i mladima.

3.3.1 Prvi ciklus

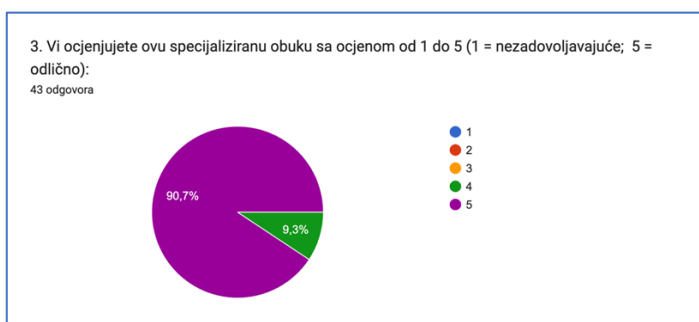
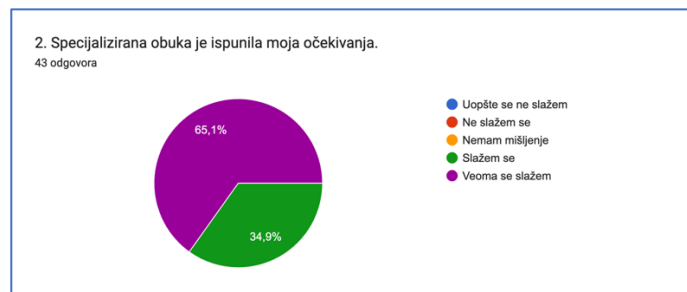
(62 % sudionika ispunilo anonimnu evaluaciju)

A) Opća procjena evaluacije

Rezultati evaluacije prvog ciklusa ukazuju na visok nivo zadovoljstva učesnika i snažnu percepciju korisnosti edukacije.

Većina učesnika navodi da su stečena znanja i vještine primjenjivi u njihovom svakodnevnom radu, dok su negativne procjene izostale. Slično tome, edukacija je u velikoj mjeri ispunila očekivanja učesnika.

Ukupan kvalitet obuke ocijenjen je izrazito visoko, što potvrđuje da je sadržaj bio relevantan, jasno strukturiran i usklađen s potrebama stručnjaka iz različitih sektora.

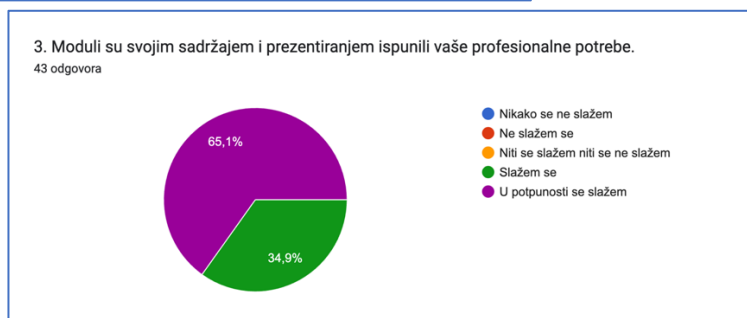
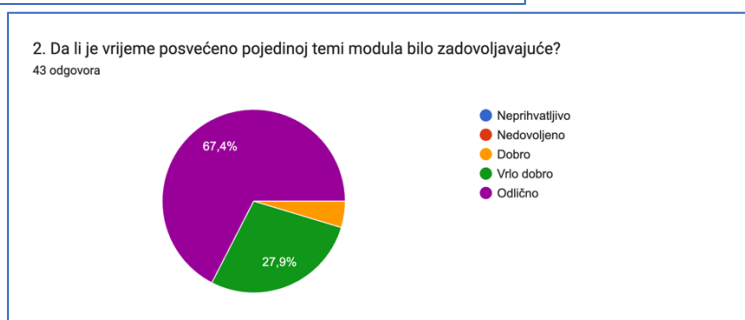
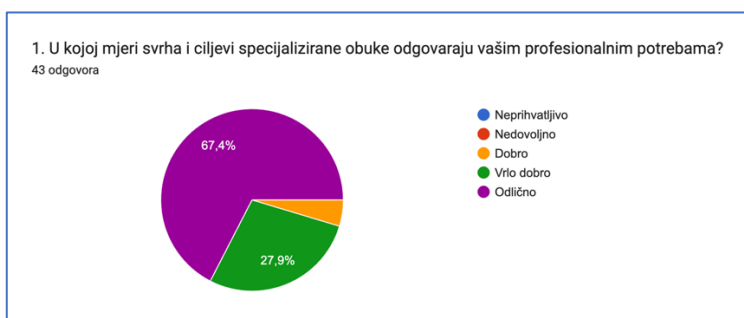
Ukupan kvalitet obuke ocijenjen je izrazito visoko, pri čemu je 90,7% učesnika dodijelilo najvišu ocjenu, što potvrđuje konzistentan kvalitet sadržaja i metodologije rada.

B) Analiza sadržaja

Sadržaj edukacije procijenjen je kao visoko relevantan i primjenjiv u praksi.

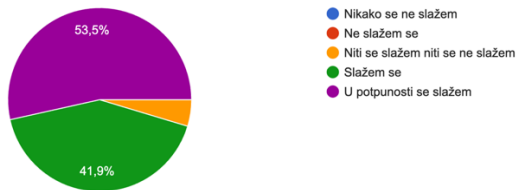
Učesnici navode da moduli odgovaraju njihovim profesionalnim potrebama, uz jasnu strukturu i logičan slijed tema. Manji broj sugestija odnosi se na potrebu za dodatnim produbljivanjem pojedinih sadržaja, što ukazuje na povećan interes i angažman učesnika.

Praktične vježbe i rad u malim grupama izdvojeni su kao posebno korisni elementi, dok je supervizijski rad prepoznat kao važan prostor za refleksiju i povezivanje teorije s praksom.

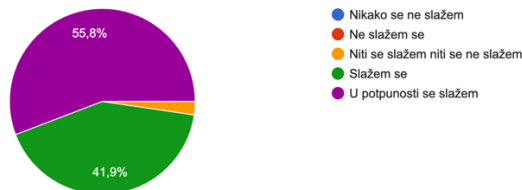
5. Prostor za supervizijska pitanja osnažila su vaš profesionalni rast i razvoj.

43 odgovora

6. Sadržaj modula (tematski dio, vježbe, rad u malim grupa i supervizija) mogli ste povezati sa vašim ličnim i profesionalnim iskustvom.

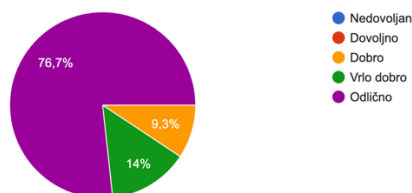
43 odgovora

Posebno se ističe vrijednost praktičnih vježbi, koje su prepoznate kao ključni element u razvoju profesionalnih kompetencija, kao i supervizijski rad, koji omogućava refleksiju i integraciju znanja.

7. Kako ocjenjujete kvalitetu pratećeg materijala i vježbi (PPP, praktični primjeri...)?

43 odgovora

Rezultati potvrđuju da je edukacija bila sadržajno relevantna, dobro strukturirana i usmjerena na razvoj konkretnih profesionalnih kompetencija, uz posebno prepoznatu vrijednost praktičnih vježbi kao ključnog elementa u jačanju kapaciteta za pružanje MZPSP podrške djeci i mladima.

C) Kvalitativna analiza – relevantnost tema (otvorena pitanja)

Učesnici gotovo jednoglasno navode da nije bilo tema koje smatraju nevažnim.

Dominantni odgovori ukazuju da sve teme doprinose boljem razumijevanju potreba djece u kriznim situacijama i jačanju kompetencija za pružanje podrške.

Ovaj nalaz potvrđuje da je edukacija strukturirana kao cjelina u kojoj su moduli međusobno povezani i funkcionalni.

Vidi Anex 1.

8. Navedite temu koju smatrate nevažnom za ovu specijaliziranu obuku? 43 odgovora

Dio odgovora ne otvoreno pitanje: *“Mislim da su sve važne. Ne mogu izdvojiti nijednu kao manje važnu, jer su mi se jedna na drugu.” “ne postoji” “Sve teme su bile jako važne, svaki modul pojedinačno je bio odlično planiran i značajan”. “Nema te teme, sve je vazno”*

Percepcija najznačajnijih tema

Učesnici najčešće izdvajaju teme koje su direktno povezane sa praktičnim radom u kriznim situacijama, uključujući:

- gubitak i žalovanje
- psihološku prvu pomoć
- krizne intervencije
- emocionalnu regulaciju

Istovremeno, značajan broj učesnika navodi da su sve teme podjednako važne, što potvrđuje integrisan pristup edukaciji.

Vidi Anex 2.

9. Navedite temu koja je vama lično najvažnija.

Dio odgovora ne otvoreno pitanje: *“Očekivane reakcije djece i mladih u krizi, kada je reakcija normalna, a kada znak za hitnu spec. inetervenciju”, “Gubitak žalovanje i krizni odgovori s djecom i mladima i posljednja tema Rezilijentnost, oporavak i dugoročna podrška, dijete, porodica i profesionalac”. “Reakcije djece i mladih u krizi, neurobiološka pozadina” “Ne mogu se odlučiti, sve mi je bilo najvažnije od prepoznavanja, prvih razgovora do rezilijentnosti i oporavka emocionalna regulacija profesionalca i djeteta, hitne intervencije”, “Prva tema-prva reakcija na krizu.”, “Tehnike i metode smirivanja”, “Gubitak, žalovanje i krizni razgovori sa djecom i mladima”, “Podrska djeci u krizi i kako mozak reaguje na krizu.” “Pružanje psihološke prve pomoć”.*

D) Analiza mišljenja interdisciplinarnе mreže stručnjaka o značaju planiranja preventivnih programa i aktivne saradnje među institucijama i sistema u zaštiti djece

E) Dodatni komentari

Učesnici izražavaju visok nivo zadovoljstva edukacijom i njenom organizacijom.

Posebno se ističu:

- stručnost predavača
- jasnoća i primjenjivost sadržaja
- vrijednost supervizije
- mogućnost razmjene iskustava

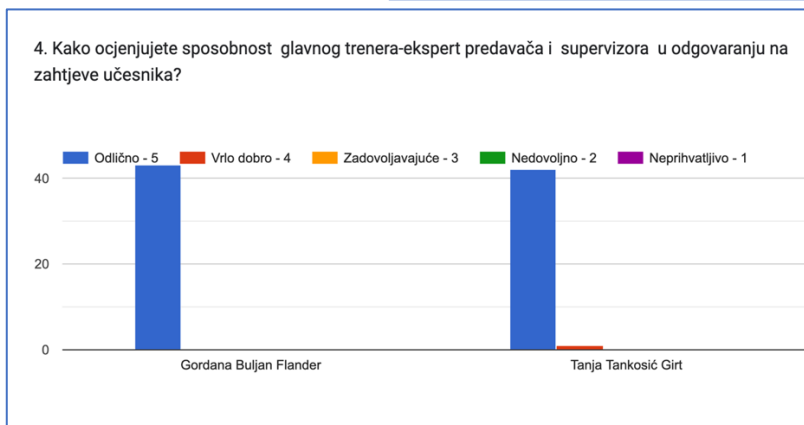
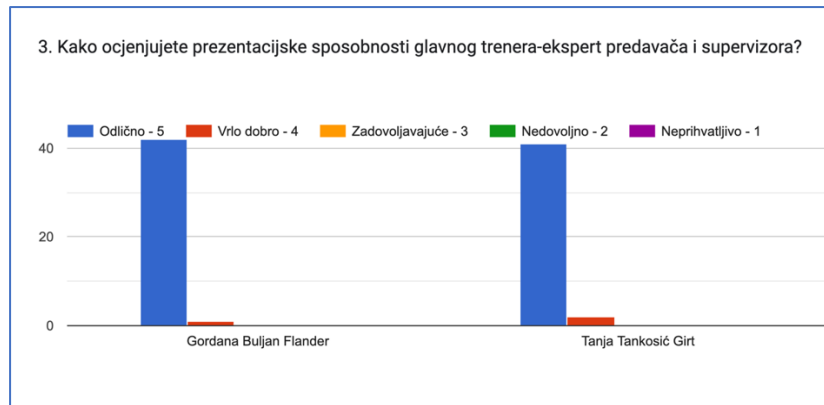
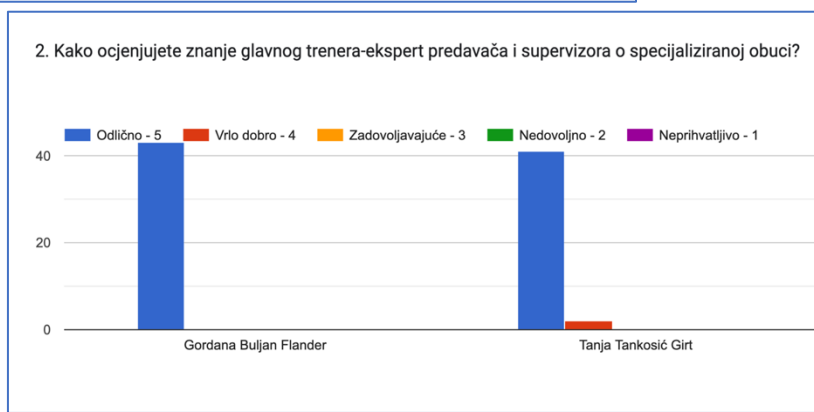
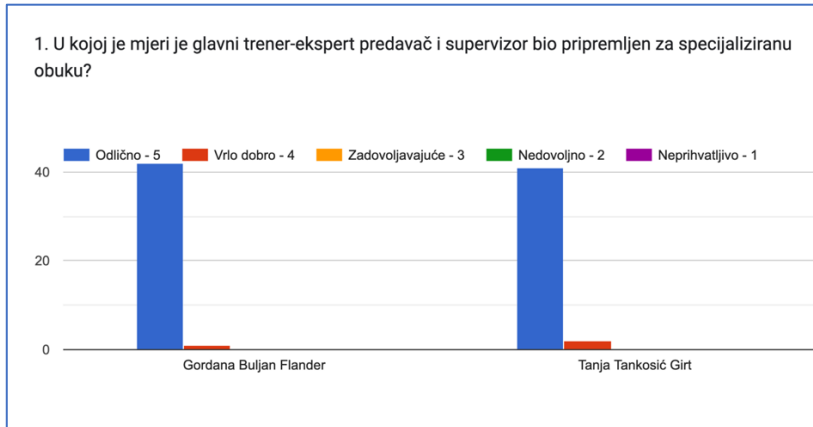
Istovremeno, učesnici naglašavaju potrebu za nastavkom edukacija, dodatnim praktičnim alatima i većim brojem supervizijskih susreta.

Vidi Anex 3.

9. 11. Mjesto da napisete šta želite, a nismo vas pitali...29 odgovora

Dio odgovora ne otvoreno pitanje: "Mnogo Vam hvala na ovoj edukaciji i tome što ste prepoznali da je podška potrebna nama koji svakodnevno radimo sa teškim i komplikovanim slučajevima (centri za socijalni rad), te mnogo hvala na rijetkoj prilici da podijelimo svoje profesionalne ali i lične tegobe na supervizijskim sastancima" "HVALA", "Dotakli smo se svih sfera kada je u pitanju pomagačka struka, čak i više, jer smo imali mogućnost individualnog uključivanja i postavljanja pitanja na koje smo dobili odgovore. Smataram da je rezultat toga upravo uključenost stručnjaka i profesionalaca koji dijele svoje iskustvo koje doprinosi učenju iz istih i djeljenju svog znanja", "Za rad sa djecom značajne bi mi bile konkretne tehnike i alati." "Jako korisno, sve je bilo super, naročito mi se sviđao ovaj multi sektorski pristup ovoj problematici jer iako sarađujemo sa drugim i institucijama ovdje sam dobila neke odgovore na pitanja koja nisam znala a odnose se na međusobnu saradnju tj. do koje granice je moj dio, gdje počinje drugi dio, itd. "Hvala na svemu, radujem se nastavku".

G) Evaluacija glavne ekspertice obuke i supervizorice

Rezultati evaluacije jasno ukazuju na izuzetno visok nivo zadovoljstva učesnika u odnosu na rad glavne ekspertice edukacije i supervizorice, kako u pogledu stručnosti, tako i u načinu prenosa znanja i vođenja procesa učenja.

Učesnici su gotovo jednoglasno ocijenili da su ekspertica i supervizorica bile izuzetno dobro pripremljene za realizaciju obuke, pri čemu dominiraju najviše ocjene („odlično“). Ovi **rezultati potvrđuju visok nivo profesionalizma, stručnosti i sistematičnosti u pristupu edukaciji.**

Slično tome, procjena ukupnog angažmana pokazuje da su učesnici prepoznali visok nivo **posvećenosti, jasnoće u radu i sposobnosti vođenja grupe**, uz minimalan broj nižih ocjena. Ovakvi nalazi ukazuju na **kvalitetnu facilitaciju procesa učenja i sigurnog prostora za razmjenu iskustava.**

Posebno značajan segment odnosi se na prezentacijske i komunikacijske vještine, gdje učesnici ističu **jasnoću izlaganja, dostupnost za pitanja i sposobnost povezivanja teorijskih koncepata s praktičnim primjerima iz realnog rada.** Ovaj aspekt dodatno **doprinosi razumijevanju kompleksnih tema i njihovoj primjeni u praksi.**

Kombinacija stručnog znanja, iskustva i refleksivnog pristupa u radu omogućila je kreiranje sigurnog i podržavajućeg okruženja za učenje, što je u skladu sa principima MZPSP pristupa i rada sa pomagačkim profesijama.

3.3.2 Drugi ciklus

(61 % sudionika ispunilo anonimnu evaluaciju)

A) Opća procjena edukacije

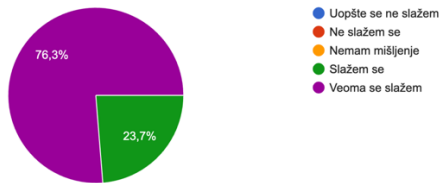
Rezultati drugog ciklusa potvrđuju visok nivo zadovoljstva učesnika, uz dodatno jačanje percepcije korisnosti edukacije.

Učesnici u većem procentu nego u prvom ciklusu navode da edukacija u potpunosti odgovara njihovim profesionalnim potrebama, što ukazuje na dodatno usklađivanje sadržaja sa praksom.

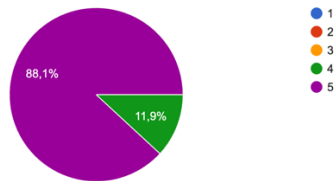

Čak 81,8% učesnika u potpunosti se slaže da su stečena znanja primjenjiva u praksi, dok se 18,2% slaže s ovom procjenom.

2. Specijalizirana obuka je ispunila moja očekivanja.
59 odgovora

3. Vi ocjenjujete ovu specijaliziranu obuku sa ocjenom od 1 do 5 (1 = nezadovoljavajuće; 5 = odlično):
59 odgovora

U procjeni ispunjenosti očekivanja, 76,3% učesnika izražava potpuno zadovoljstvo, što ukazuje na visoku usklađenost programa sa profesionalnim potrebama.

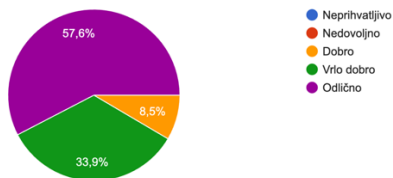
B) Analiza sadržaja

Sadržaj edukacije u drugom ciklusu prepoznat je kao jasno strukturiran i usmjeren na praktičnu primjenu.

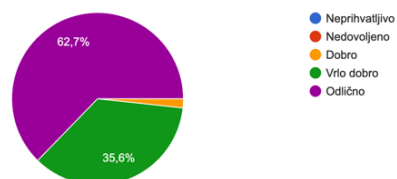
Učesnici posebno ističu vrijednost konkretnih alata i tehnika, kao i mogućnost njihove primjene u realnim situacijama.

Supervizija dodatno dobija na značaju kao prostor za razumijevanje kompleksnih slučajeva i profesionalnu refleksiju.

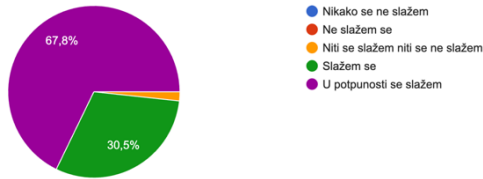
1. U kojoj mjeri svrha i ciljevi specijalizirane obuke odgovaraju vašim profesionalnim potrebama?
59 odgovora

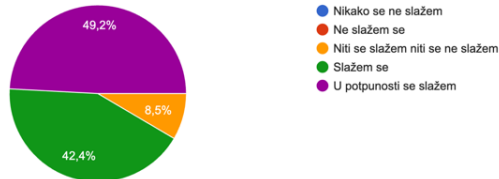
2. Da li je vrijeme posvećeno pojedinoj temi modula bilo zadovoljavajuće?
59 odgovora

3. Moduli su svojim sadržajem i prezentiranjem ispunili vaše profesionalne potrebe.
59 odgovora

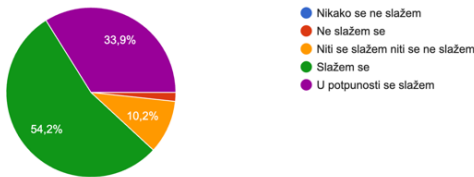

4. Vježbanje praktičnih vještina u malim grupa je osnažilo vaše profesionalne kompetencije.
59 odgovora

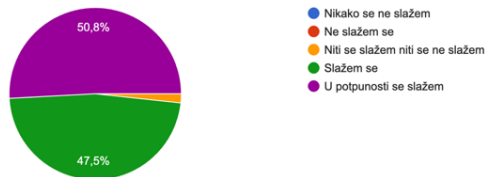

Praktične vježbe u malim grupama prepoznate su kao jedan od ključnih elemenata edukacije, sa dominantno pozitivnim procjenama njihovog doprinosa razvoju profesionalnih kompetencija.

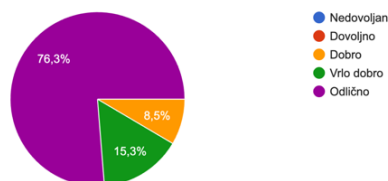
5. Prostor za supervizijska pitanja osnažila su vaš profesionalni rast i razvoj.
59 odgovora

6. Sadržaj modula (tematski dio, vježbe, rad u malim grupa i supervizija) mogli ste povezati sa vašim ličnim i profesionalnim iskustvom.
59 odgovora

7. Kako ocjenjujete kvalitetu pratećeg materijala i vježbi (PPP, praktični primjeri...)?
59 odgovora

C) Kvalitativna analiza

Gotovo svi učesnici navode da nije bilo tema koje smatraju nevažnim, uz dominantne odgovore poput „sve teme su važne“, „nije bilo nevažnih tema“ i „svaka tema ima svoju vrijednost“. Ovakav obrazac odgovora ukazuje na to da učesnici edukaciju doživljavaju kao integrisanu i funkcionalno povezanu cjelinu, u kojoj svaki segment doprinosi razumijevanju rada sa djecom i mladima u kriznim situacijama, (Anex 4).

U odnosu na prvi ciklus, u drugom ciklusu je dodatno izražena refleksija učesnika o kontekstualnoj važnosti tema, gdje se naglašava da značaj pojedinih sadržaja zavisi od konkretnih profesionalnih situacija.

Pojedini odgovori dodatno ističu da edukacija doprinosi ne samo profesionalnom, već i ličnom razvoju, što je posebno važno u kontekstu pomagačkih profesija i principa „do no harm“, koji podrazumijeva brigu i o profesionalcu kao nosiocu podrške.

Percepcija najznačajnijih tema

U drugom ciklusu učesnici češće izdvajaju konkretne teme kao najznačajnije, što ukazuje na viši nivo integracije znanja.

Posebno se ističu:

- krizne intervencije
- psihološka prva pomoć
- gubitak i žalovanje
- prvi koraci u kriznim situacijama

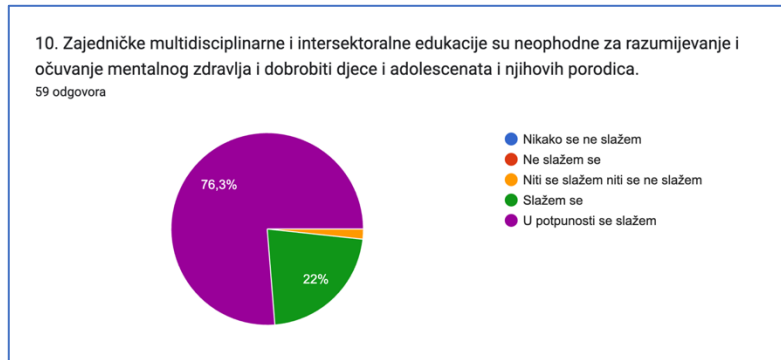
Učesnici naglašavaju da sada imaju jasnije razumijevanje kako postupati u kriznim situacijama i veću sigurnost u radu.

Vidi Anex 5.

9. Navedite temu koja je vama lično najvažnija. 59 odgovora

Dio odgovora; *“Kako pružiti prvu pomoć djetetu”, “Cjelokupna edukacija je bila izuzetno korisna.”, “ Tesko je izdvojiti jednu temu”. “Tugovanje”, “Važnost brige o sebi kod profesionalaca.”, “Krizni razgovori sa djecom”, “Prva psiholoska pomoc”, “Psihološka prva pomoć u kriznim situacijama i gubitak, žalovanje i krizni razgovori sa djecom”, “prakticni primjeri i iskustva kao i tehnike i stručna postupanja u radu MZPSP i etički okvir”, “Gubitak žalovanje i krizni razgovori” “sada se osjećam sigurnije da cu reagovati dobro kada budem imala neku kriznu intervenciju pred sobom, koraci su dobili ime, smijer i konacan cilj” “Rezilijentnost, tugovanje”.*

D) Analiza mišljenja interdisciplinarnе mreže stručnjaka o značaju planiranja preventivnih programa i aktivne saradnje među institucijama i sistema u zaštiti djece

Rezultati ukazuju na izrazito

visok nivo saglasnosti učesnika o važnosti multidisciplinarnog i međusektorskog pristupa u zaštiti mentalnog zdravlja djece i mladih.

Značajan broj učesnika u potpunosti se slaže da je **razumijevanje i očuvanje mentalnog zdravlja djece i adolescenata neraskidivo povezano sa planiranjem preventivnih programa i koordiniranom saradnjom među sektorima**. Ovakav nalaz potvrđuje visok nivo svijesti stručnjaka o kompleksnosti potreba djece i porodica, koje zahtijevaju integrisan odgovor različitih sistema.

Posebno je značajno da rezultati ukazuju na prepoznavanje važnosti:

- **preventivnog djelovanja**, kao ključnog elementa u smanjenju rizika i jačanju zaštitnih faktora;
- **interdisciplinarnе koordinacije**, koja omogućava pravovremeno i adekvatno reagovanje u kriznim situacijama;
- **jasnog definisanja uloga i odgovornosti između institucija**, što doprinosi efikasnijem pružanju podrške djeci i porodicama.
-

E) Dodatni komentari

Komentari potvrđuju visok nivo zadovoljstva, ali i veću refleksivnost učesnika u odnosu na prvi ciklus.

Pored pozitivnih ocjena, učesnici daju i konkretne prijedloge:

- više edukacija uživo
- dodatne specijalizirane teme
- jačanje supervizije

Ovo ukazuje na razvoj profesionalne svijesti i potrebu za kontinuiranim učenjem (Anex 6).
11. Mjesto da napisete šta želite, a nismo vas pitali...34 odgovora

Dio odgovorora: "Hvala na posvećenosti i prilici da razvijamo svoje profesionalne kompetencije", "Jako sam zadovoljna prenesenim znanjem profesorice Buljan Flander, i općenito organizacijom modula. Svaka buduća tema za obrađivanje, sigurna sam da će biti dobro izabrana.", "Želim da izrazim veliku zahvalnost za uključivanje škola u ovaj vid edukacije. Zaista nema je neiscrpan izbor spoznaja i omogućava nam da sagledamo okvire i mogućnosti djelovanja unutar škole i međusektorske saradnje", "edukacija je sveobuhvatna, o temama koje smo obradili zaista smo dobili sve potrebne informacije", "U školama superviziju želim", "Kroz specijaliziranu edukaciju „Podrška djeci i mladima tokom i nakon krize“ unaprijedila sam svoja znanja i vještine u prepoznavanju potreba djece u kriznim situacijama, kao i u pružanju adekvatne emocionalne i psihosocijalne podrške. Zahvaljujem organizatorima na kvalitetno osmišljenoj i korisnoj edukaciji, kao i na prilici za profesionalni razvoj i razmjenu iskustava. :)"

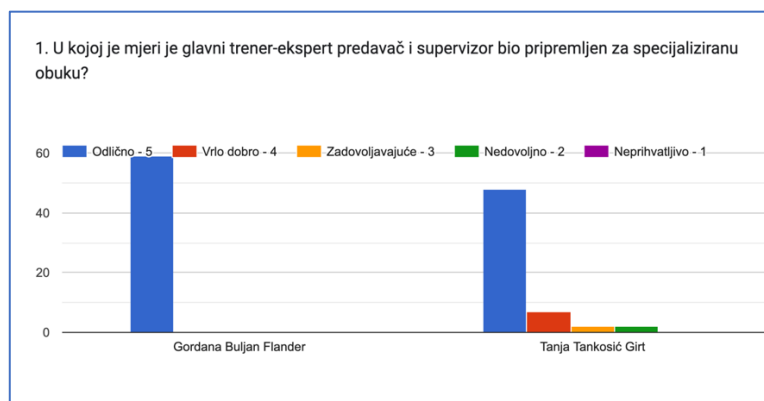
Komentari učesnika potvrđuju izuzetno visok nivo zadovoljstva edukacijom, uz naglašenu vrijednost praktične primjene i stručnosti predavača.

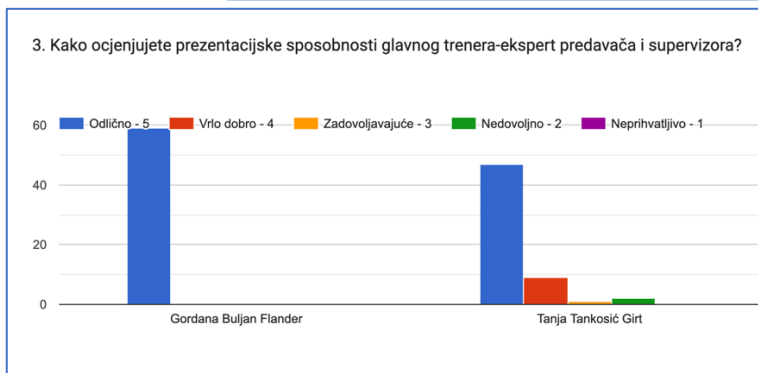
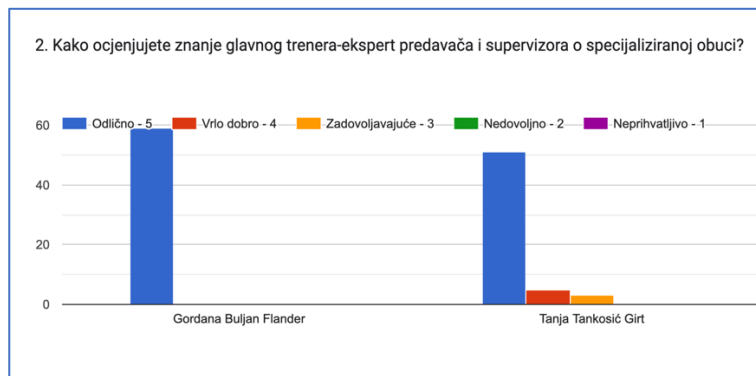
Istovremeno, identificirane su preporuke koje uključuju:

- veći broj edukacija uživo
- dodatne teme (trauma, školski kontekst, seksualno nasilje, visoko-konfliktni razvodi)
- jačanje supervizije u školskom sistemu

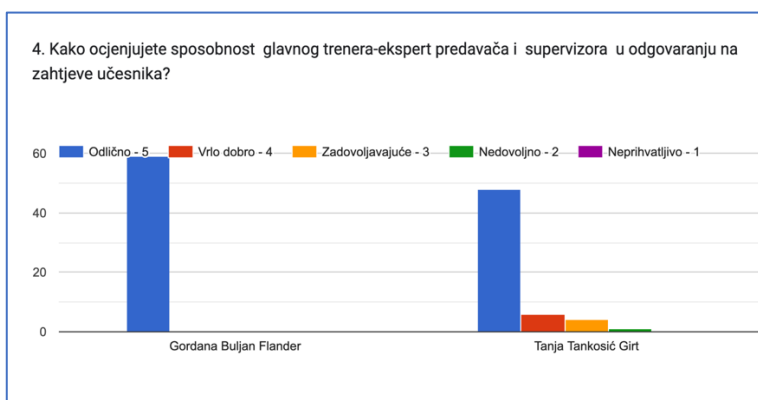
Učesnici posebno ističu značaj multisektorske saradnje i razumijevanja profesionalnih uloga, što doprinosi kvalitetnijem radu u praksi.

G) Evaluacija glavne ekspertice obuke i supervizorice

Rezultati evaluacije glavne ekspertice edukacije i supervizorice ukazuju na izuzetno visok nivo zadovoljstva učesnika u svim procjenjivanim dimenzijama, uključujući pripremljenost, stručnost i prezentacijske kompetencije, posebno kod ekspertice.

Učesnici u dominantnom procentu ocjenjuju pripremljenost glavne ekspertice i supervizorice najvišim ocjenama, što potvrđuje visok nivo profesionalne kompetentnosti i kvalitetnu pripremu sadržaja u skladu sa potrebama ciljne grupe. Nisu zabilježene značajne negativne procjene, što dodatno potvrđuje konzistentnost kvaliteta u realizaciji edukacije.

Procjena stručnog znanja također pokazuje izrazitu dominaciju najviših ocjena, uz minimalan broj nižih procjena koje ne utiču na ukupni trend. Ovaj nalaz ukazuje na visok nivo povjerenja učesnika u ekspertizu predavača, kao i na relevantnost i tačnost prenesenih informacija.

U domenu prezentacijskih vještina, rezultati potvrđuju da su sadržaji prezentirani na jasan, strukturiran i pristupačan način, uz efikasno povezivanje teorijskih okvira i praktičnih primjera.

Posebno je prepoznata sposobnost prilagođavanja sadržaja različitim profesionalnim profilima učesnika, što je ključni element u interdisciplinarnim edukacijama.

Kvalitativni komentari dodatno potvrđuju da učesnici prepoznaju stručnost, iskustvo i autentičnost u pristupu predavača, uz naglašenu vrijednost dijeljenja konkretnih primjera iz prakse i refleksivnog rada tokom supervizijskih susreta.

4. Ključni rezultati specijalizirane obuke u FAZI II

Analiza rezultata prve specijalizirane obuke u okviru FAZE II projekta „Misli na dijete – Zajedno za mentalno zdravlje svakog djeteta“ pokazuje da je edukacija imala jasan i mjerljiv uticaj na znanje, profesionalnu praksu i međusektorsko razumijevanje učesnika.

Kvantitativni podaci ukazuju na dosljedan napredak u znanju, posebno u oblastima direktno povezanim s radom u kriznim situacijama. Najizraženiji pomak zabilježen je u razumijevanju reakcija djece i mladih u krizi, kao i u primjeni osnovnih principa psihološke prve pomoći.

Kvalitativni nalazi dodatno potvrđuju ovaj trend i ukazuju na dublje promjene koje nadilaze rezultate testiranja. Učesnici ističu veću sigurnost u radu, jasnije razumijevanje vlastite uloge i konkretnije korake u postupanju u kriznim situacijama.

Edukacija je posebno vrednovana u segmentima koji se odnose na:

- rad sa gubitkom i žalovanjem
- krizne razgovore s djecom i mladima
- primjenu psihološke prve pomoći
- razumijevanje emocionalnih reakcija djece

Važan nalaz odnosi se i na percepciju cjelovitosti programa. Većina učesnika nije izdvajala pojedinačne teme kao manje važne, već je edukaciju doživjela kao povezanu i smisleno strukturiranu cjelinu, u kojoj svaki modul ima svoju funkciju.

Pored individualnih kompetencija, edukacija je doprinijela i jačanju međusektorskog razumijevanja i saradnje. Učesnici su prepoznali važnost koordinacije između sistema i jasnije sagledali uloge različitih institucija u zaštiti djece.

4.1. Obuhvat i struktura učesnika

U okviru FAZE II projekta realizirana su dva ciklusa specijalizirane obuke, kroz koje je obuhvaćeno ukupno **166 stručnjakinja i stručnjaka iz cijele Bosne i Hercegovine**.

Projekt dokumentom bilo je planirano uključivanje 50 učesnika po ciklusu (ukupno 100 učesnika). Realizacijom programa ovaj broj je značajno premašen:

- **70 učesnika u prvom ciklusu**
- **96 učesnika u drugom ciklusu**

Ukupno: 166 učesnika (66% iznad planiranog obuhvata)

Ovaj rezultat ukazuje na visok interes stručnjaka i jasno prepoznatu potrebu za jačanjem kapaciteta u oblasti mentalnozdravstvene i psihosocijalne podrške (MZPSP).

Dodatno, edukaciju je uspješno završilo **118 učesnika** (50 u prvom i 68 u drugom ciklusu), uz više od 85% prisustva, što potvrđuje visok nivo angažmana i kontinuitet učešća tokom cijelog procesa.

Program je obuhvatio učesnike iz svih dijelova Bosne i Hercegovine, uključujući svih 10 kantona u Federaciji BiH, Republiku Srpsku i Brčko distrikt.

Struktura učesnika potvrđuje izražen međusektorski karakter programa:

- 55% - socijalni sektor
- 31% - odgojno-obrazovni sektor
- 12% - zdravstveni sektor

Ovakva struktura potvrđuje da je program primarno dosegao sektore koji imaju najdirektniji kontakt s djecom i mladima, te time dodatno ojačao osnovu za razvoj koordiniranog i integrisanog odgovora u zaštiti djece.

5. Preporuke za daljnji razvoj FAZE II

Na osnovu rezultata evaluacije, preporučuje se nastavak i daljnje unapređenje programa kroz sljedeće pravce:

- **Jačanje kontinuiteta edukacije**
Nastaviti sa organizacijom specijaliziranih obuka koje omogućavaju kontinuirani profesionalni razvoj, posebno u oblasti kriznih intervencija i rada sa traumom.
- **Razvoj supervizijske podrške**
Osigurati redovne i dostupne supervizijske susrete kao podršku stručnjacima u radu sa kompleksnim slučajevima.
- **Produblivanje praktičnih vještina**
Dodatno razvijati sadržaje koji uključuju konkretne alate, tehnike i rad na stvarnim primjerima iz prakse.
- **Unapređenje međusektorske saradnje**
Jačati formalne i neformalne mehanizme saradnje između institucija, uz jasnije definisane procedure i uloge.
- **Razvoj dodatnih tematskih edukacija**
Uvesti nove programe fokusirane na:
  - traumu
  - seksualno nasilje
  - rad sa porodicama u konfliktu
  - dugoročnu podršku djeci i mladima

6. Utisci učesnica i učesnika

Utisci učesnica i učesnika iz prvog ciklus obuke

<https://www.youtube.com/watch?v=l-kKjhI2qJA>

<https://bhidapa.ba/novosti/završena-prva-obuka-u-okviru-projekta-misli-na-dijete-podrška-djeci-i-mladima-tokom-i-nakon-krize/>

Utisci učesnica i učesnika iz drugog ciklusa obuke

Sada se osjećam sigurnije da reagujem u kriznim situacijama - koraci su mi jasni i imaju smisao.

Psihološka prva pomoć i konkretni alati su odmah primjenjivi u radu.

Najvažnije mi je bilo razumjeti kada reakcija zahtijeva dodatnu intervenciju.

U kriznom razgovoru – manje je više. Sigurna osoba je važnija od savršenih riječi.

Supervizija mi je pomogla da povežem teoriju sa stvarnim slučajevima.

Gubitak i žalovanje su teme koje su ključne, a o njima se rijetko govori.

Konferencija:
MISLI NA DIJETE:
Zajedno za mentalno
zdravlje svakog djeteta

18.12.2025, 09:30 – 15:00
Mozak startup studij, Sarajevo
Maršala Tita 64/II

Logos: UNICEF, FMON, and others.

7. Zaključak

Realizacijom specijalizirane obuke u okviru FAZE II projekta značajno su unaprijeđeni kapaciteti stručnjaka za pružanje mentalnozdravstvene i psihosocijalne podrške (MZPSP) djeci i mladima.

Program je obuhvatio ukupno **166 stručnjakinja i stručnjaka iz cijele Bosne i Hercegovine**, čime je planirani obuhvat od 100 učesnika značajno premašen. Visok nivo interesovanja i učešća dodatno potvrđuje potrebu za kontinuiranim jačanjem profesionalnih kompetencija u ovoj oblasti.

Edukaciju je uspješno završilo **118 učesnika uz visok nivo prisustva**, što ukazuje na snažan angažman i relevantnost sadržaja za profesionalnu praksu.

Rezultati ukazuju na jasan i mjerljiv napredak u znanju, ali i na značajne kvalitativne promjene, uključujući povećanu sigurnost u radu, bolju primjenu konkretnih alata i jasnije razumijevanje međusektorske saradnje.

Poseban doprinos programa ogleda se u jačanju interdisciplinarnе mreže stručnjaka iz socijalnog, obrazovnog i zdravstvenog sektora, što predstavlja ključni preduslov za koordiniran i efikasan odgovor sistema u zaštiti djece.

Edukacija je potvrdila da integrirani, praktično usmjereni i međusektorski pristupi imaju značajan potencijal za unapređenje kvaliteta podrške djeci i mladima u kriznim i vanrednim situacijama.

Rezultati potvrđuju da ulaganje u kapacitete stručnjaka predstavlja ključan element u jačanju sistema zaštite djece i osiguravanju pravovremene i kvalitetne podrške djeci i mladima u kriznim i postkriznim situacijama.

8. Zahvala

Zahvaljujemo svim učesnicima, partnerima, institucijama i saradnicima koji su doprinijeli uspješnoj realizaciji prve specijalizirane obuke u okviru FAZE II projekta „Misli na dijete“. Posebna zahvalnost upućuje se UNICEF-u, resornim ministarstvima, glavnoj ekspertici edukacije, supervizorici i svim stručnjacima koji su kroz aktivno učešće, razmjenu iskustava i profesionalnu posvećenost doprinijeli kvalitetu i vrijednosti ovog procesa.

Njihov doprinos potvrđuje da je zajedničko djelovanje moguće i da upravo takav pristup predstavlja osnovu za razvoj održivog sistema podrške svakom djetetu.

Anex 1.

8. Navedite temu koju smatrate nevažnom za ovu specijaliziranu obuku?43 odgovora

8. Navedite temu koju smatrate nevažnom za ovu specijaliziranu obuku?43 odgovora

Sve teme su važne

Sve su važne

nema nevažnih

ne znam

Sve teme su važne

Nema takve teme

sve teme su bile važne

Svaka tema ima svoju važnost

Nijedna od tema koje smo prošli nije nevažna

Nema

sve važno

Sve

Nista

Ne smatram da je bilo nevažnih tema.

Sve teme su korisne i vazne

Sve teme smatram relevantnin

Profesorica je veliki stručnjak i sve što je povezala je korisno

sve teme su od iznimne važnosti

Ne postoji

Mislim da su sve važne. Ne mogu izdvojiti nijednu kao manje važnu, jer su mi se nadovezivale jedna na drugu.

ne postoji

Sve teme su bile jako važne, svaki modul pojedinačno je bio odlično planiran i značajan.

Smatram da smo u zadnjoj temi Oporavka i rezilijentnosti dosta ponavljali ono otprije spomenuto na radionicama.

Nema te teme, sve je vazno

sve su jako važne

Nema ih

Sve teme su bile korisne

Sve teme su bile značajne, ne mogu izdvojiti nijednu kao manje važnu

Sve su bile vazne i kvalitetno obrađene.

Sve su teme bile izuzetno važne

Sve teme su bile izuzetno značajne za mene

Nemam ih

Modul4

nema te teme u ovoj obuci

Sve su bile dobre i potrebne

Sve su teme bile izuetno važne, dobro povezane i praktično primjenjive.

Sve teme su značajne

tema vezana za podršku djeci nakon smrti i tugovanja

Svaka tema je važna

Sve mi je bilo dragocijeno.

Anex 2.

9. Navedite temu koja je vama lično najvažnija.

9. Navedite temu koja je vama lično najvažnija.

43 odgovora

sve

Profesionalne granice i briga o sebi

sve su mi važne

ppp

Psiholoska prva pomoc

Gubitak,

žalovanje i

krizni

razgovori s

djecom i

mladima

sve teme su bile važne

Jačanje pomagačkih kapaciteta kroz superviziju

Postupanje u trenutku neke krize

Gubitak, zalovanje i krizni razgovori

Zalovanje

-

Sve

Postavljanje osobnih granica profesionalca

Teme su povezane.

Tehnike u kriznim intervencijama

Modul 4

Gubici i žalovanje

prvi kontakt sa žrtvom, sam pristup, i konkretne tehnike

Tehnike smirivanja u kriznim situacijama

Gubitak, tugovanje i podrška mladima i djeci

Gubitak usljed smrti

sve mi je bilo važno posebno pristup i praktični primjeri

Očekivane reakcije djece i mladih u krizi, kada je reakcija normalna, a kada znak za hitnu spec. ineterveciju,

Gubitak žalovanje i krizni odgovori s djecom i mladima i posljednja tema Rezilijentnost, oporavak i dugoročna podrška, dijete, porodica i profesionalac.

Reakcije djece i mladih u krizi, neurobiološka pozadina

Ne mogu se odlučiti, sve mi je bilo najvažnije od prepoznavanja, prvih razgovora do rezilijentnosti i oporavka emocionalna regulacija profesionalca i djeteta, hitne intervencije

Prva tema-prva reakcija na krizu.

Tehnike i metode smirivanja

Gubitak, žalovanje i krizni razgovori sa djecom i mladima

Podrska djeci u krizi i kako mozak reaguje na krizu.

Pružanje psihološke prve pomoći

Tema podrške djeci i mladima da se izbore sa kriznim situacijama, da im se na pravi način pomogne.

Sve su bile podjednako vazne

Sve teme su interesantne i vazne

kako pomoći djeci i omladini da se nose sa gubitkom

U svakoj sam našla ponešto potrebno

Sve što se odnosi na adolescente

Psihološka prva pomoć i OSNOVNI ALATI rada s djecom i mladima

Modul4 kompletan

Tema tugovanja i gubitka, kako biti podrška djeci tokom perioda gubitka i smrti

Sve su mi vazne, najvažniji su mi primjeri i praksa

Postupanje u slučaju kriznih situacija.

Anex 3.

11. Mjesto da napisete šta želite, a nismo vas pitali...29 odgovora

11. Mjesto da napisete šta želite, a nismo vas pitali...29 odgovora

Svaka čast na profesionalnosti i borbi za struku...

Hvala na prilici da budem dio ove grupe.

Hvala na sjajnim edukacijama koje organizujete više godina unazad. Vrlo su kotisne i jacaju profesionalce u pomagackim profesijama. Hvala na sjajnom odabiru edukatora

Hvala na svim podijeljenim znanjima i iskustvima. Predavanja profesorice Gordane, kao i supervizija sa Tanjom su bili jako zanimljivi i korisni.

-

.

Nadam se da slijedi cjeli niz kvalitetnih edukacija.

Hvala vam jer sam učesnica ove edukacije.

Kontinuuirana edukacija bi bila od velike vaznosti

Predobra edukacija kao i uvijek bilo je uzivanje cuti sve navedeno.Radujem se iducem ciklusu

Hvala na mogućnosti da učestvujem i dalje ću vas pratiti.

radujemo se daljnim edukacijama, ponajviše sljedećoj vezanoj za traumu

Mnogo Vam hvala na ovoj edukaciji i tome što ste prepoznali da je podška potrebna nama koji svakodnevno radimo sa teškim i komplikovanim slučajevima (centri za socijalni rad), te mnogo hvala na rijetkoj prilici da podijelimo svoje profesionalne ali i lične tegobe na supervizijskim sastancima

HVALA

Dotakli smo se svih sfera kada je u pitanju pomagačka struka, čak i više, jer smo imali mogućnost individualnog uključivanja i postavljanja pitanja na koje smo dobili odgovore. Smataram da je rezultat toga upravo uključenost stručnjaka i profesionalaca koji dijele svoje iskustvo koje doprinosi učenju iz istih i djeljenju svog znanja.

Za rad sa djecom značajne bi mi bile konkretne tehnike i alati.

Jako korisno, sve je bilo super, naročito mi se sviđao ovaj multi sektorski pristup ovoj problematici jer iako sarađujemo sa drugim i institucijama ovdje sam dobila neke odgovore na pitanja koja nisam znala a odnose se na međusobnu saradnju tj. do koje granice je moj dio, gdje počinje drugi dio, itd. Hvala na svemu, radujem se nastavku

Želim još puno ovoga

Radujem se novoj edukaciji u aprilu. Također bi bila značajna i edukacija na temu- Visokokonfliktnih razvoda i posljedica koje ostavljaju na djecu

Nemam pitanja

Psihološka prva pomoć i konkretni alati su odmah primjenjivi u radu

Hvala vam na mogućnosti i trudu da zajedno rastemo i pojačavamo svoje profesionalne kompetencije uz vrhunsku profesoricu i supervizoricu kao i cijeli tim stručnjaka!

Bilo bi mi od koristi da na nekim sesijama razgovaramo sa žrtvama seksualnog nasilja.

Korisna i primjenjiva edukacija u radu ali i svakodnevnom životu.

Prijedlog za superviziju; možda je staviti u popodnevni termin, iza 18.00 sati, pretpostavljajući da će biti prisutni sudionici kojima je potrebno. Jer je primjetno, da je manji broj sudionika bio uključen i aktivan tijekom supervizije. A i radi radnih obveza, opuštenija sam izvan radnog vremena.

Hvala vam na uključivanju u edukaciju odličan koncept kao uvijek

Nadam se novim edukacijama i prilikama za rad učenje, rast i razvoj

Zelim da vas pohvalim u trudu radu i razumjevanju....nasa puna podrška da nas i dalje okupljate i educirate

Svidjele su mi se tehnike tipa: 5,4,3,2,1.

Najvažnije mi je bilo razumjeti kada reakcija zahtijeva dodatnu intervenciju.

U kriznom razgovoru MANJE je VIŠE. Sigurna osoba je važnija od pet rečenica.

Smirivanje, smirivanje, regulacija. ... Dosta korisnih savjeta sam spoznala koje će mi koristiti u radu. Negdje sam se i preispitala kako sam radila. uglavnom, znanja uvijek treba. Hvala i profesorici Gordani i cijelom Timu na korisnim predavanjima koje su prilagođene raznim branšama i zanimanjima.

Anex 4.

8. Navedite temu koju smatrate nevažnom za ovu specijaliziranu obuku? 59 odgovora

Nema

sve su važne

nema

Nema je

Nema.

Nije bilo nevažnih tema

Sve teme su bile važne.

Nije bilo takvih tema

Sve teme, jer kao cjelina doprinose boljem razumjevanju potreba djece u kriznim situacijama i jačaju znanja o pružanju adekvatne podrške.

Sve su teme bile važne

sve su važne

ne postoji tema koja nije važna, sve su podjednako bitne ovisno od situacije u kojoj se kao profesionalac susretnemo

Nemam takvu

Nema takvih

nemam je, mislim da je sve bilo korisno ako ne u profesionalnom onda u privatnom smijeru

Važne su sve, a tema tugovanja se posebno izdvojila zato što rijetko o njoj govorimo.

Mislim da su sve teme bile korisne

Sve teme smatram vrlo važne

Sve su mi teme bile važne.

Sve je bilo važno

Sve rečeno za vrijeme modula bilo je relevantno.

Sve teme koje su tretirane su važne.

sve su teme bitne u radu s djecom

Smatram da ne postoji tema koja je nevažna

SVE JE PODJEDNAKO VAŽNO

sve temu su veoma važne i bitne

Nasilje

Sve teme su od velike važnosti za rad s djecom, mladima i obiteljima

Sve su teme bile u poveznici s glavnom temom.

sve su teme važne

Sve teme kroz svih 5 modula bile su važne za ovu specijaliziranu obuku.

Sve su teme bitne i važne, ništa nije od viška

Nevažnih tema nije bilo.

Sve je bilo važno

svaka je jednako važna

Sve je bilo bitno.

Sve je važno bilo, ništa nema nevažno.

Sve su bile važne.

Sve su teme podjednako važne koje su se obrađivale

Sve su značajne

Nemam je

Svaka tema je i više nego važna

nije bilo takvih tema

Nema nevažne teme

Ne mislim da ima ijedna sve su mi jednako va

Anex 5.

9. Navedite temu koja je vama lično najvažnija. 59 odgovora

9. Navedite temu koja je vama lično najvažnija. 59 odgovora

Gubitak i žalovanje

Sve je u obuci bilo korisno.

podrška djeci u kriznim situacijama

Kako pružiti prvu pomoć djetetu

Cjelokupna edukacija je bila izuzetno korisna. Tesko je izdvojiti jednu temu.

Tugovanje

Važnost brige o sebi kod profesionalaca.

Krizni razgovori sa djecom

prva psiholoska pomoc

Psihološka prva pomoć u kriznim situacijama i gubitak, žalovanje i krizni razgovori sa djecom

prakticni primjeri i iskustva kao i tehnike i stručna postupanja u radu

MZPSP i etički okvir

Gubitak žalovanje i krizni razgovori

sve teme su jednako važne

sada se osjećam sigurnije da cu reagovati dobro kada budem imala neku kriznu intervenciju pred sobom, koraci

su dobili ime, smijer i konacan cilj

Rezilijentnost, tugovanje

Gubitak i žalovanje su teme koje su ključne, a o njima se rijetko govori

Podjednako su mi sve bile važne

Suicid i Tugovanje

pružanje podrške nakon kriznog događaja-prva pomoć

traume i pomoć djeci u razvodima

Psihološka prva pomoć i osnovni alati MZPSP-a

Intervencije u kriznim situacijama rad sa porodicom

Krizne intervencije

koregulacija

Teško je izdvojiti temu, koje god smo se dotakli pomogla je prikazati drugačiji uvid u situaciju

Trauma i intervencije nakon trauma

Pravilno reagovati u teškim i kriznim situacijama, za dobrobit djeteta ali i očuvanje vlastitih resursa.

Pristup djeci i adolescentima i žrtvama seksualnog nasilja.

Razgranilavanje uloga pojedinaca i institucija u kriznoj intervenciji

stabilizacija djeteta, podrška

Sve teme koje su obrađene su podjednako važne

NAČIN NA KOJI OSVJESTIMO SEBE I DIJETE U SITUACIJAMA KADA MORAMO REAGOVATI HITNO

djelovanje u prvih pet minuta

Reakcije djece i mladih u krizi, Prva pomoć i osnovni alati tokom krize

primjeri iz prakse od Profesorice i dijeljenja kako riješiti neki problem

Sada se osjećam sigurnije da reagujem u kriznim situacijama – koraci su mi jasni i imaju smisao

Socijalizacija

Psihološka prva pomoć i osnovni alati MZPSP - a u radu s djecom i mladima tijekom krize

Prva pomoć u kriznim situacijama i oporavak nakon kriznih situacija

Prva psihološka pomoć i Gubitak, žalovanje i krizni razgovori s djecom i mladima

Gubitak, žalovanje i krizni razgovori s djecom i mladima.

Djeca u brakorazvodnim postupcima i djeca u nefunkcionalnim obiteljima

Sve teme kojim smo se bavili tokom edukacija su bile važne. Cjelokupna edukacija mi je dala sigurnost da mogu na adekvatan način reagovati i pružiti podršku djeci u potrebu

Trauma i gubitak, na koji nacin pruziti prvu pomoc

prva psihološka pomoć u kriznoj situaciji

Oporavak i dugoročna podrška

Porodica kao sigurnosna mreža, te prevencija sagorijevanja.

Tri nivoa promatranja djeteta reakcija-simptom-obrazac

Samoregulacija djeteta.

prvi koraci postupanja u krizi

Regukacija nervnog sistema djeteta

Kriza i vanredna situacije

Gubitak, žalovanje i krizni razgovori s djecom

Pomoć u kriznim situacijama

Rad na sebi, osnaživanju sebe kako bih što bolje i profesionalnije odgovorila na potrebe djece i roditelja

Rezilijentnost

Očekivane reakcije djece i mladih u krizi je jedna od njih, a sve su bitne i važne na svoj način i neophodne za rad u pojedinačnim slučajevima.

Prva psihološka pomoć

rezilijentnost kroz rutinu

Anex 6. – Utisci učesnika

11. Mjesto da napisete šta želite, a nismo vas pitali...34 odgovora

11. Mjesto da napisete šta želite, a nismo vas pitali...34 odgovora

Kompletan način rada mi je odgovarao i bio zanimljiv. Sve pohvale i za predavačicu. sve ste upitali i zahvaljujem

Moduli su bili korisni i odlično osmišljeni, predavačica je bila i više nego savršena sve je obuhvaćeno.

Hvala vam na ovoj edukaciji

Poštovani, Želim Vam od srca zahvaliti na izvrsnoj edukaciji. Odlazim punog srca i s mnoštvom novih ideja. Vaš pristup i stručnost prof.Gordane su me istinski nadahnuli, a stečeno znanje će mi biti dragocjen alat u daljnjem radu.

Ova obuka je izvanredna, veselim se idućoj. Konkretno, jasno, stručno i empatično.

za mene je ovo predugo za on line edukaciju, iza 13h je moja koncentracija i paznja bila na minimumu i mislim da imala minimalni korist od tog dijela edukacije ,sto mi je zao.stoga se nadam da cemo u nekim narednim modulima imati priliku da edukacija bude u zivom kontaktu sto je za mne puno korisnije

Samo bih se nadovezala na 10.pitanje-neophodne su i za razumijevanje naših uloga unutar institucija, oslobađanje od predrasuda. Multidisciplinarno i multisektorsko umrežavanje su nam prijeko potrebni i neophodni. Hvala Vam što ih potičete i ojačavate.

Asimilirano je prihvatanje vlastitih gresaka u radu..swot analiza- sta je teze, sta lakse uraditi u praksi...

Hvala Vam za priliku. Zaista je bilo ugodno pratiti i velika zahvalnost za profesoricu koja niti u jednog segmentu svog izlaganja nije zanemarila učesnike i što je nesebično dijelila svako svoje iskustvo. Svako dobro svima od srca. Hvala na prilici i svim prenesenim znanjima!

Hvala na posvećenosti i prilici da razvijamo svoje profesionalne kompetencije 🌱

Jako sam zadovoljna prenesenim znanjem profesorice Buljan Flander, i općenito organizacijom modula. Svaka buduća tema za obrađivanje, sigurna sam da će biti dobro izabrana.

Želim da izrazim veliku zahvalnost za uključivanje škola u ovaj vid edukacije. Zaista nema je neiscrpan izbor spoznaja i omogućava nam da sagledamo okvire i mogućnosti djelovanja unutar škole i međusektorske saradnje edukacija je sveobuhvatna, o temama koje smo obradili zaista smo dobili sve potrebne informacije

U školama superviziju želimmm

Kroz specijaliziranu edukaciju „Podrška djeci i mladima tokom i nakon krize“ unaprijedila sam svoja znanja i vještine u prepoznavanju potreba djece u kriznim situacijama, kao i u pružanju adekvatne emocionalne i psihosocijalne podrške. Zahvaljujem organizatorima na kvalitetno osmišljenoj i korisnoj edukaciji, kao i na prilici za profesionalni razvoj i razmjenu iskustava. :)

Sve ok

U kriznom razgovoru – manje je više. Sigurna osoba je važnija od savršenih riječi.

Specijalizirana obuka Podrška djeci i mladima tijekom i nakon krize bila je izuzetno korisna i sadržajno bogata uz jasno strukturirana predavanja te praktične primjere iz prakse koji su dodatno približili način postupanja u stvarnim situacijama. Zahvalna na ovoj prilici :)

Edukacija je bila izuzetno korisna i sadržajna. Profesorica Gordana kao predavač je predstavila na vrlo jasan i pristupačan način ključne smjernice i praktične alate za primjenu u praksi. Posebno bih izdvojila relevantnost tema i primjenjivost u svakodnevnom radu. Sve u svemu edukacija je ispunila moja očekivanja i sigurno doprinijela unapređenju mojih znanja i vještina. Zahvaljujem se organizatorima BHDAPA, UNICEF-u i predavačima na ovakvoj kvalitetnoj realizovanoj obuci nas stručnjaka iz prakse.

Mislim da je edukacija smisljena, opravdana i nadasve korisna. Ponajviše su zanimljiva i korisna predavanja od strane profesorice, a lijepo je i čuti iskustva kolega. Sve super, hvala za priliku za nova učenja i razmjenu iskustava.

Sve odlicno

*Hvala na hvalevrijednoj edukaciji i profesionalnosti i dijeljenju znanja.
da ostale edukacije budu u zivom susretu*

.....

*Uvijek je zadovoljstvo učestvovati na vašim edukacijama...odlični predavači, odlična organizacija modula,
dostupnost za informacije i aktualne teme*

Hvala na edukaciji i trudu, prilici da ucimo, razmjenjujemo znanja i iskustva...

Sve što smo željeli mogli smo već reći u toku modula edukacije.Hvala Vam.

Pohvala za ovakav vid edukacije toliko znače podjele iskustvenih situacija

*odrasli koji rade s djecom i odlučuju o njihovim sudbinama trebaju prvo biti izliječeni od osobnih trauma jer često
te pozive uzimaju traumatizirana djeca....krenem od sebe ..ali mi pomaže da shvatim puno toga. HVALA VAM*

Misli na dijete: Zajedno za
mentalno zdravlje svakog djeteta

u suradnji sa resornim
ministarstvima u BiH

Misli na dijete: Zajedno za
mentalno zdravlje svakog djeteta

u suradnji sa resornim
ministarstvima u BiH

Obuka: Podrška djeci i mladima tokom i nakon krize

Zašto je važno?

Jedno pravovremeno i stručno reagovanje
može promijeniti život djeteta.

uz podršku

Švicarska.

UJEDINJENE
NACIJE
BOSNA I
HERCEGOVINA

unicef
za svako dijete

uz podršku

Švicarska.

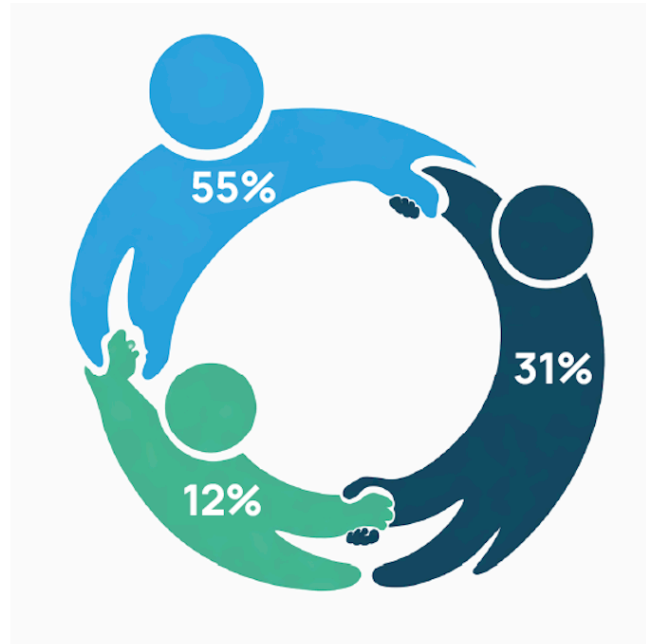

UJEDINJENE
NACIJE
BOSNA I
HERCEGOVINA

unicef
za svako dijete

Interdisciplinarna saradnja kao ključ kvalitetne podrške

Socijalni sektor

Odgojno- obrazovni sektor

Zdravstveni sektor

Šta smo naučili?

Kako prepoznati krizne reakcije kod djece i mladih

Kako pružiti sigurnu i etičku podršku

Kako djelovati koordinirano unutar sistema

Kako zaštititi dobrobit djeteta u kriznim situacijama

uz podršku

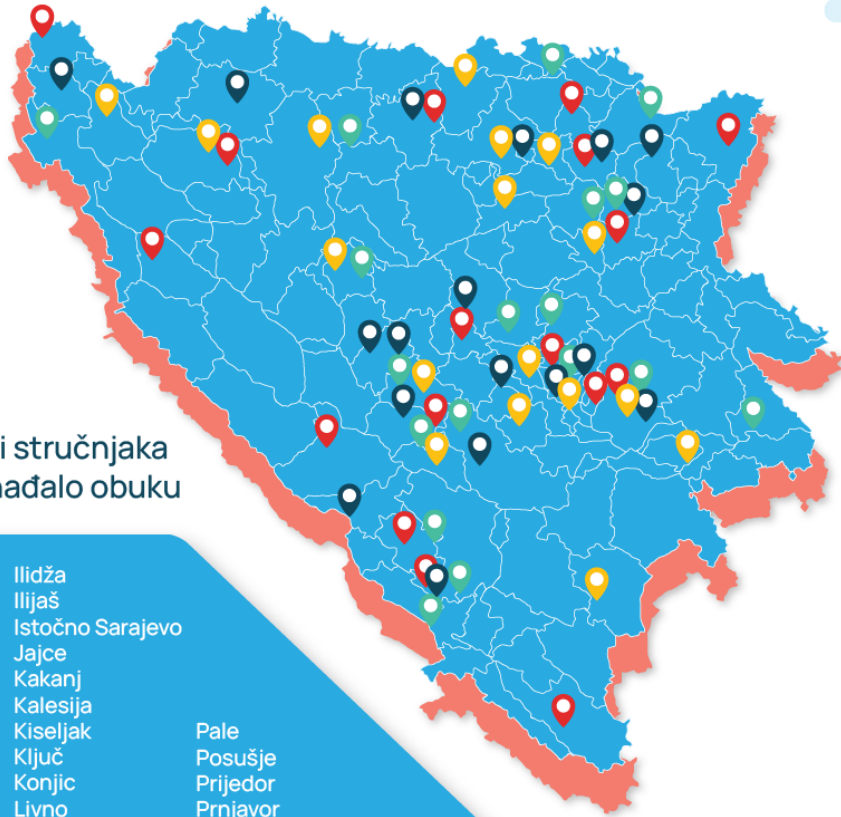

Švicarska.

UJEDINJENE
NACIJE
BOSNA I
HERCEGOVINA

unicef
za svako dijete

166 stručnjakinja i stručnjaka iz cijele BiH je pohađalo obuku

Banja Luka	Ilidža		
Banovići	Ilijaš		
Bihać	Istočno Sarajevo		
Bijeljina	Jajce		
Bosanska Krupa	Kakanj		
Bosanski Petrovac	Kalesija		
Bratunac	Kiseljak	Pale	
Brčko	Ključ	Posušje	
Bugojno	Konjic	Prijedor	
Busovača	Livno	Prnjavor	
Čazin	Lukavac	Prozor-Rama	
Čapljina	Ljubuški	Sanski Most	
Čelić	Maglaj	Sarajevo	Vareš
Čitluk	Mostar	Srebrenica	Velika Kladuša
Doboj	Mrkonjić Grad	Srebrenik	Visoko
Donji Vakuf	Neum	Stolac	Vitez
Drvar	Novi Grad	Široki Brijeg	Višegrad
Foča	Novi Travnik	Tešanj	Zavidovići
Goražde	Odžak	Tomislavgrad	Zenica
Gradačac	Olovo	Travnik	Zvornik
Gračanica	Orašje	Trebinje	Žepče
Hadžići	Pale	Tuzla	Živinice

uz podršku

za svako dijete

Sada se osjećam sigurnije da reagujem u kriznim situacijama - koraci su mi jasni i imaju smisao.

Psihološka prva pomoć i konkretni alati su odmah primjenjivi u radu.

Najvažnije mi je bilo razumjeti kada reakcija zahtijeva dodatnu intervenciju.

U kriznom razgovoru - manje je više. Sigurna osoba je važnija od savršenih riječi.

Supervizija mi je pomogla da povežem teoriju sa stvarnim slučajevima.

Gubitak i žalovanje su teme koje su ključne, a o njima se rijetko govori.

uz podršku

**Misli na dijete: Zajedno za
mentalno zdravlje svakog djeteta**

**u suradnji sa resornim
ministarstvima u BiH**

**Misli na dijete: Zajedno za
mentalno zdravlje svakog djeteta**

uz podršku

za svako dijete

**u suradnji sa resornim
ministarstvima u BiH**

**VLADA FEDERACIJE
BOSNE I HERCEGOVINE**
FEDERALNO MINISTARSTVO
RADA I SOCIJALNE POLITIKE

BOSNA I HERCEGOVINA
Federacija Bosne i Hercegovine
Federalno Ministarstvo zdravlja

Министарство здравља и
социјалне заштите
Републике Српске

Vlada Brčko distrikta BiH
Odjel za obrazovanje

uz podršku

Švicarska.

unicef
za svako dijete